

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»

Факультет наук про здоров'я

Кафедра психології та психотерапії

Магістерська робота

**УКРАЇНОМОВНА АДАПТАЦІЯ ТЕСТУ
"THE MULTIDIMENSIONAL SEXUALITY QUESTIONNAIRE"**

Виконала: студентка

6 курсу, групи ЗПП19/М

спеціальності 053 Психологія

освітньої програми «Клінічна психологія

з основами психодинамічної психотерапії»

Музалевська А.С.

Керівник Широка А.О.

Рецензент _____

Львів – 2021

ЗМІСТ

ЗМІСТ	2
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ	
ОСОБИСТОСТІ.....	9
1.1. Теоретичне підґрунтя вивчення сексуальності особистості	9
1.2. Діагностика сексуальності: історія та сучасний підхід	18
1.3. Опитувальник MSQ: теоретична основа та психометричні показники	21
1.4. Теоретична модель дослідження.....	25
Висновки до першого розділу	25
РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕДУРА ТА РЕЗУЛЬТАТИ АДАПТАЦІЇ	
«БАГАТОВИМІРНОГО ОПИТУВАЛЬНИКА СЕКСУАЛЬНОСТІ (MSQ)»	
В. СНЕЛЛА	27
2.1. Етапи дослідження.....	27
2.2. Опис методів та методик дослідження.....	29
2.3. Характеристика групи досліджуваних	34
2.4. Лінгвістична адаптація методики	36
Висновки до другого розділу.....	36
РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ВАЛІДНОСТІ ТА	
НАДІЙНОСТІ ОПИТУВАЛЬНИКА	37
3.1. Оцінка нормативних показників методики.....	37
3.2. Оцінка внутрішньої надійності MSQ.....	37
3.3. Оцінка тест-ретестової надійності MSQ	38
3.4. Оцінка конструктної валідності MSQ	41
3.5. Оцінка факторної структури MSQ.....	43

3.6. Дискусія результатів.....	45
Оцінка тест-ретестової надійності MSQ	45
Оцінка конструктної валідності MSQ	46
Оцінка факторної структури MSQ	47
Висновки до третього розділу	51
ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	60

ВСТУП

Як давно сексуальність стала предметом цікавості для людей? Найперші відомості відносяться аж до періоду палеоліту: наскельні малюнки наших пращурів вже тоді містили сцени взаємопов'язаних явищ любові, смерті та зародження нового життя [1]. 1 млн років до н.е. - а тема сексуальності та сексуальних стосунків у психіці первісної людини вже займала важливе місце. Щоправда, на передній план виносилася репродуктивна функція цього явища, і впродовж багатьох століть інші аспекти людської сексуальності лишалися без уваги. В ті часи таїнство зачаття та народження було оповито магією, воно супроводжувалося ритуалами та різноманітними практиками з участю тогочасних вищих сил. У такий спосіб тогочасні люди намагалися осмислити сексуальність. Джойс Макдугалл пише, що наше несвідоме досі зберігає містичність переживання сексуального контакту з іншим: «бажання злиття з материнським всесвітом, яке досі живе в серці кожного, ілюзорно реалізується через переживання задоволення від оргазму» [2, с.54].

Питання людської сексуальності бентежило розум людства в усі часи без виключення. В кожному епоху воно займало певне місце в суспільстві, релігії та науковому знанні. Будь-який прояв людської сексуальності, чи то сексуальна орієнтація, чи то спосіб отримання сексуального задоволення, пройшов приблизно один і той самий шлях: від повної свободи виявлення у Стародавньому світі, через репресії та заборони у часи Християнської Європи, і до великого прориву в кінці 19 століття [3]. На нашу думку, люди намагалися досягнути сексуальності у доступний на той час, втім ненауковий, спосіб.

Завдяки “сексуальному буму” у другій половині 20 століття так звані “традиційні” погляди суспільства на сексуальність, які сповідували стриманість та виключну гетеросексуальність, почали змінюватися, відтак в поле уваги дослідників почали потрапляти і інші грані сексуальності. Альфред Кінсі, якого вважають батьком сексології, неабияк посприяв цим змінам своїми дослідженнями та публікаціями [4; 5]. У своїх текстах на основі багатотисячних

інтерв'ю він відкрито пише про чоловічу та жіночу мастурбацію, гомосексуальні стосунки та подружні зради серед американців. Така відвертість спровокувала обурення суспільства і, водночас, інтерес до власної сексуальності та сексуальності партнера.

В Україні (яка на той час була у складі Радянського союзу) вивчення різних аспектів сексуальності тільки починає набирати оберти. Починаючи з ХХ століття були спроби організації масових опитувань, найперше з них відбулося у Харкові у 1902 році [6]. Їхній розквіт випадає на 20-ті роки, а основними респондентами була молодь з різних міст. Такі опитування охоплювали досить широкий спектр тем, що так чи інакше стосувалися сексуальної поведінки: ставлення до шлюбу, мотивація сексуальних стосунків, характеристика першого сексуального досвіду та партнера, проституція, мастурбація, методи контрацепції. Наприклад, опитування, проведене соціологом С. Голодом виявило, що у другій половині ХХ століття спостерігалася досить стійка тенденція серед студентської молоді: як хлопці, так і дівчата досить рано починають жити статевим життям, в порівнянні із минулим поколінням [6]. Було з'ясовано, що вони також демонструють все менше відмінностей у сексуальній поведінці. Так звана «сексуальна революція» відчутно вплинула на радянське суспільство. Це сприяло лібералізації сексуальних стосунків та підвищило рівень сексуальної освіти. Важливо, що це також дало поштовх організації нових досліджень на тему сексуальності. У Києві при науково-дослідному інституті урології та нефрології було відкрито клініку сексопатології. Через декілька років на її базі було створено науково-методичний та медико-консультаційний центри з сексологічних питань [7].

Сьогодні у психології використовується багато особистісних опитувальників. Серед найпопулярніших можемо назвати: Багатофакторний опитувальник для дослідження особистості (ММРІ), особистісні опитувальники Айзенка, Тематичний апперцептивний тест [6]. Ці методики містять в собі окремі шкали, які покликані охарактеризувати особливості сексуальної

поведінки, міжособистісних сексуальних конфліктів, страху сексуальних стосунків. Проте методик, які б зосереджувались на особистісних тенденціях, що впливають на сексуальність загалом, на жаль, поки немає в арсеналі українських психологів. Поява Багатовимірного опитувальника сексуальності В. Снелла (далі в тексті MSQ) буде сприяти дослідженням сексуальності на території України. А відтак, зробить тему людської сексуальності ще менш табуованою і натомість такою ж важливою та цікавою, як і інші аспекти нашої ідентичності.

У підсумку можемо сказати, що цінність даної роботи також полягає у майбутньому практичному застосуванні адаптованої методики закордонних колег, що дозволить зробити важливий крок у дослідженні такої багатогранної та цікавої сфери життя кожної людини.

Мета дослідження: проведення адаптації Багатовимірного опитувальника сексуальності В. Снелла (MSQ) на українській вибірці.

Об'єкт дослідження: опитувальник MSQ як спосіб діагностики психологічних тенденцій, що впливають на сексуальну сферу особистості.

Предмет дослідження: психометричні показники опитувальника MSQ.

Завдання:

1. Визначити поняття сексуальності особистості шляхом вивчення наукової літератури, дослідити підходи до розуміння цього конструкту; розглянути психодинамічні теорії сексуальності, зокрема ідеї З. Фрейда, Ш. Ференчі, М. Балінта; охарактеризувати біопсихосоціальний підхід до вивчення сексуальності; описати теоретичну базу MSQ.

2. Здійснити переклад оригінальної версії MSQ на українську мову; розробити процедуру адаптації опитувальника та визначення різних психометричних показників; підібрати опитувальники для перевірки конструктної валідності української версії MSQ.

3. Визначити показники внутрішньої узгодженості тверджень, тест-ретестової надійності, конструктної валідності та факторної структури української версії MSQ.

Гіпотези:

1. Шкали україномовної версії MSQ мають значимі показники внутрішньої узгодженості тверджень Альфа Кронбаха
2. Україномовна версія MSQ має значимі показники тест-ретестової надійності
3. Україномовна версія методики MSQ має значимі показники конструктної валідності
4. Україномовна версія MSQ відтворює факторну структуру оригінальної версії опитувальника, відтак має значимі показники факторної валідності

У процесі адаптації було використано наступні методики: україномовний Багатовимірний опитувальник сексуальності В. Снелла (The Multidimensional Sexuality Questionnaire W. Snell) (W. Snell, T. Fisher, 1993) [8]; тест на Визначення рівня самоактуалізації особистості (САМОАЛ) (А. Лазукін, в адаптації Н. Каліної, 1998) [9]; шкала дистресу в міжособистісних взаєминах з опитувальника OQ-45.2 (M.Lambert, 1994) [10]; Методика діагностики тілесного локусу контролю (ТЛК) (Т. Хомуленко, 2019) [11]; Шкала PHQ-9 (Drs Spitzer, Williams and Kroenke, 1999) [12], Шкала GAD-7 (Drs Spitzer, Williams and Kroenke, 2006) [13]; Методика на визначення рівня задоволеності життям Е. Дінера (E.Diener, 1985) [14]; Тест-опитувальник компонентів асертивності (ТОКАС) (Н. Подоляк, 2014) [15]; а також авторські контрольні питання «За шкалою від 1 до 10, оцініть, будь ласка, наскільки для Вас важливо бути сексуально активним» та «Чи важлива для Вас думка оточення щодо того, як сприймається Ваша сексуальність та сексуальне життя?».

Група досліджуваних: у дослідженні взяло участь 382 респондента, з них 328 жіночої та 54 чоловічої статі, віком від 17 до 94 років.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (56 найменувань) та додатків. У роботі подано загалом 5 таблиць, 7 рисунків. Загальний обсяг роботи - 89 сторінок, основний зміст містить 51 сторінку.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ СЕКСУАЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Теоретичне підґрунтя вивчення сексуальності особистості

Коли ми говоримо про людську сексуальність, в кожного з нас актуалізуються різноманітні асоціації, спогади, переконання, які часто несуть індивідуальний та унікальний зміст. Проте, коли ми говоримо про людську сексуальність в науковій парадигмі, ми зустрічаємося із безліччю визначень та теорій, запропонованих вченими. На сьогоднішній день не існує єдиної комплексної наукової концепції сексуальності особистості. Питання оцінки такого стану речей виходить за рамки нашої роботи, хоча і відкрило б широке поле для цікавої дискусії. Проте, необхідно все ж зазначити деякі з існуючих визначень та психодинамічних моделей людської сексуальності, в результаті чого нам вдасться побачити дещо спільне та взаємооб'єднуюче, і в результаті дійти до глибшого розуміння конструкту.

Аби оперувати надалі поняттям сексуальності при описі теоретичних моделей різних вчених та шкіл, варто дати йому визначення. Як і будь-який психологічний феномен, цей має їх незчисленну кількість. Але ми спробуємо зупинитися на тих, які, на нашу думку, якнайглибше описують дане явище, а також можуть зобразити шлях осмислення сексуальності в психології.

Один із ведучих російських сексологів І. Кон у своїй книзі дуже влучно назвав один із підрозділів – «Від міфу до науки» [16]. Саме так ми коротко могли б охарактеризувати той шлях, який пройшов термін “сексуальність” як психічний феномен. У вступі ми побіжно описали, як сприймали сексуальність наші пращури в основні історичні епохи. Нас цікавить більш сучасний погляд, який зародився після того, як науковці почали звертати увагу не лише на аномальні або хворобливі прояви сексуальності, а й на нормальну сексуальну поведінку. Завдяки зверненню фокусу уваги і на норму теж, поступово ослаблювався жорсткий біологізаторський детермінізм і, натомість, поняття

сексуальності розширювалося та збагачувалося [7]. Так, від початку 20 століття і до сьогодні людська сексуальність розглядається як багатогранне, широке, із великою кількістю детермінант поняття, яке несе в собі не лише процес та спосіб відтворення собі подібних.

Відомий психіатр В. Жмуров у своїй енциклопедії зазначає, що “сексуальність - це всі ті аспекти конституції людини та її поведінки, які пов’язані із сексуальною поведінкою” [17]. Автор також посилається на інших вчених, які використовують цей термін при описах любові та глибокої прив’язаності, навіть коли вони не пов’язані безпосередньо зі статевими органами.

Вітчизняний судовий медик Г. Дерягін називає сексуальністю “сукупність біологічних, психофізіологічних, душевних та емоційних реакцій, переживань та вчинків людини, які пов’язані із проявом та задоволенням статевого потягу” [6].

Психологічна енциклопедія відносить до людської сексуальності широку сферу функціонування, починаючи від фізіологічних відмінностей між чоловіками та жінками, до рис, які характеризують фемінність та маскуліність, а також латентної та маніфестної сексуальної поведінки [18].

Американські колеги з університету Джеймса Дюка пропонують розглядати сексуальність людини як сукупність переживань, систем, властивостей та поведінки, які характеризують сексуальні відчуття, репродукцію та інтимність *Homo sapiens* [19]. Очевидно, названі компоненти несуть в собі не лише репродуктивну функцію, а дещо більше.

Отже, в наші дні вчені розділяють єдину думку: сексуальність людини - це складний багатогранний конструкт, який знаходиться на перетині репродуктивного, соціального, культурального, міжособистісного, емоційного та біологічного аспектів [19]. Підтвердження цього заключення ми також можемо побачити у нижченаведених теоріях сексуальності. Наразі можемо

зробити втішній висновок, що сексуальність визнали життєво необхідним та різнобічним компонентом людського життя.

Тепер, маючи уявлення про те, що мали на увазі більшість вчених, на ідеї яких досі опираються сучасні спеціалісти, можна окреслити деякі базові та важливі теоретичні конструкти сексуальності. Візьмемо на озброєння думку авторів книги “Пацієнт та психоаналітик” Д. Сандлера, К. Дера та А. Холдера про те, що для вдалого опису будь-якого (психоаналітичного) поняття рекомендованим є історичний підхід [20]. А отже будемо намагатися триматися хронології подій.

Безумовно, найвідомішим дослідником цієї теми в цікавому для нас психодинамічному напрямку є Зигмунд Фройд [21; 22]. Справедливим також є зауваження, що саме психоаналізу належить найпродуктивніша спроба поглянути на сексуальність як на ядерний елемент у міжособистісних стосунках [23]. Якщо заглибитися в ідеї основоположника згаданого вчення, читаючи його оригінальні тексти, ми побачимо, що, всупереч суспільній думці, психоаналіз дивиться на сексуальність значно ширше, ніж може здатися. У своїй праці “По той бік принципу задоволення” З. Фройд пише, що “поняття "сексуальності" та разом із тим сексуального потягу має розширитись доти, доки не включатиме в себе багато з того, що не підкоряється функції продовження роду” [21]. Так у своїх роботах він частково досягає бажаного, виходячи за рамки, популярної на той час, біологізаторської точки зору. У “Трьох нарисах з теорії сексуальності” З. Фройд вводить поняття *Trieb*, що буквально означає “поштовх”, який надходить із несвідомого. Важливо відрізнити це поняття із фройдівським поняттям інстинкту - біологічно наслідуваній поведінці. Завдяки введенню нового терміну, вчений окреслює абсолютно два різні типи збудження: зовнішнє, від якого людина може якимось чином сховатися або захиститися, та збудженням, яке надходить з внутрішніх джерел, що він і назвав власне *Trieb*. Описуючи апарат нашої нервової системи, Фройд робить наголос на необхідності редукції цього внутрішнього

напруження. Вчений робить важливий акцент не на цілі чи об'єкті цього поштовху, а на загальній направленості та його силі, якій важко опиратися. Автор розмежовує поняття “сексуального об'єкту” та “сексуальної цілі” і вказує, що у випадку як першого, так і другого “зустрічаються численні відхилення” [22, с.1]. Отже, всупереч тогочасній суспільній думці, сексуальний потяг не має сталий універсальний об'єкт, чи то ціль тяжіння, навпаки, він є динамічним та гнучким, залежать від особистісного досвіду, а отже є індивідуальним для кожного.

Що стосується сексуальності чоловіків та жінок, З. Фройд мав досить новаторський погляд для тих часів. На його думку, так звані “вторинні статеві звички” (до яких він відносить характер, поведінку, типові особистісні риси та вподобання для обох статей) ніяким чином не пов'язані із характером об'єкту потягу. До того ж, він критикує думку про існування “жіночого та чоловічого мозку” [22, с. 5]. З. Фройд називає це спробою замінити психологічну проблематику на анатомічну, що ніяк не може сприяти глибшому розумінню. Натомість, продовжує вчений, сексуальний об'єкт оцінюється нами як бажаний, на основі дуже багатьох його факторів і дуже рідко на основі виключно його геніталій.

Також в “Трьох нарисах” автор висловлює занепокоєння хибним уявленням суспільства про “появу” нашої сексуальності, адже панувала думка, що вона “з'являється” в людини лише із настанням статевої зрілості [22, с.1]. Натомість будь-які прояви інфантильної сексуальності та сексуальної поведінки розглядалися лише як прикрі приклади передчасної зіпсованості дитини та неналежного виховання. З. Фройд спростовує цю ідею, посилаючись на інших дослідників та авторів праць із дитячої сексуальності та наголошує, що сексуальні душевні поштовхи та переживання доступні дитини вже в дуже ранньому віці, і це є цілком природним явищем, а не предметом докорів батькам чи спадковості [22]. Проте, в процесі розвитку ці імпульси, бажання та потяги, завдяки своїй силі та динамізму, можуть стати результатом розвитку

психоневрозів, якщо “Я” вимагатиме негативних реакцій проти них. Можна припустити, що саме в результаті численних негативних реакцій важливих дорослих «Я» дитини може реагувати таким чином, що, у свою чергу, говорить про важливість осмислення та розуміння як дитячої, так і сексуальності людини в цілому. Ми можемо побачити, наскільки важливу вона грає роль у динаміці нашого психічного життя починаючи від раннього дитинства і до глибокої старості.

Отже, З. Фройд значно розширює поняття сексуального потягу та сексуальності в цілому, роблячи акцент на індивідуальності та унікальності бажаного об’єкту в сексуальному досвіді кожної людини. На нашу думку, його ідеї також дестигматизують уявлення про вимоги суспільства до сексуальності жінок та чоловіків, їхніх ролей та бажань, а також до дитячої сексуальності. Відтак сексуальність характеризується не просто як частина процесу взаємодії власних геніталій з геніталіями партнера задля продовження роду. Науковець пропонує сприймати її як потужну психічну та біологічною силу, енергію, яка однозначно має сильний вплив на різноманітні сфери нашого життя [6]. Своїми працями психоаналітик підштовхнув багатьох своїх послідовників та колег на розвиток власних ідей, але, забігаючи наперед, психоаналітична традиція вивчення сексуальності, започаткована ним, дещо занепала у наш час. У статті «Сексуальность в сетях дискурса: от Фрейда к Фуко» В. Литвинський аналізує погляди Фрейда на сексуальність, разом з тим називаючи її сьогодишньою “сліпою плямою психоаналізу” [24]. Спираючись на ідеї збірника “Сексуальність та психоаналіз. Філософська критика”, В. Литвинський пояснює, що останні десятиліття теоретики психоаналізу потужно займалися темами прив’язаності, об’єктних стосунків, межової психопатології, при цьому відклавши дослідження сексуальності набезрік [24, с.177].

Один із послідовників З. Фрейда був Шандор Ференчі, який намагався слідувати за своїм ментором та також розширювати бачення сексуальності. Робота над перекладом “Трьох нарисів” З. Фрейда надихнула його розробити

“теорію генітальності”, в якій він і виклав свої основні ідеї [25]. Зокрема, в одній зі своїх численних статей на тему сексуальності, яка пізніше увійшла у збірник під назвою “Тіло та несвідоме”, Ш. Ференчі пише: “Помалу в мені дозріло і зміцнилося переконання неминучого і виключно плідного взаємопроникнення психології і природничих наук. При розгляді окремих явищ можна обмежитися їх предметним розділенням, проте опис і аналіз процесів обов'язково вимагає аналогій з різними галузями знань” [25, с. 292]. Так він намагався осмислити сексуальність, об'єднуючи психоаналітичні знання процесів психіки та наукові спостереження за світом тварин.

Праці З. Фрейда та Ш. Ференчі в свою чергу надихнули Майкла Балінта на розвиток власних ідей, де вчений намагається поєднати психоаналітичні концепції із біофілософськими. Розвиток ідей Балінта описаний у «Енциклопедії глибинної психології», де Хоффмайстер опирається на оригінальні праці вченого [26]. Зокрема, він наводить цитати Балінта з роботи “Критика теорії догенітальної організації лібідо”, де автор намагається показати, що "розвиток об'єктних стосунків, тобто розвиток любові" і "розвиток сексуальних цілей або ... розвиток надбання задоволення" є двома окремими процесами, хоча вони і впливають один на одного [26, с.125]. Балінт робить висновок, що розвиток любові не можна ототожнювати з розвитком сексуальних цілей, що, наприклад, "генітальна любов" зовсім не ідентична генітальному задоволенню. В якості прикладу Балінт вказує, що "люди, які не здатні любити, хоча вони мають генітальну потенцію... можуть придбати цю здатність в процесі аналітичного лікування" [26, с.136]. Ще одним яскравим прикладом є "любов людей похилого віку... Нерідко буває так, що після повного зникнення генітальної функції здатність любити залишається абсолютно збережена" [26, с.136].

Згадані психоаналітики залишили нам у спадок чимало цікавих психодинамічних теорій та гіпотез, на які ми можемо опиратися у нашій роботі. Більше того, завдяки їхній плідній роботі всупереч суспільному опору

та критиці, вченим таки вдалося вибороти місце для сексуальності серед інших фундаментальних аспектів нашої особистості та розкрити її багатовимірність і взаємозв'язок з іншими компонентами психічного життя. Можна коротко зазначити, що їхні ідеї хоч і близькі за змістом та доповнюють одна одну. Втім кожен автор мав свій кут зору на сексуальність: Фройд надавав фундаментальне значення несвідомим процесам і драйвам, а також ранньому впливу важливих дорослих, Ференці намагався інтерналізувати більше біологічних знань, а Балінт схилявся до більш філософської позиції. З часом з'явилися й інші різноманітні варіації, де зустрічаються декілька парадигм. Наприклад, автори книги «Сексуальність» Роберт Крукс та Карла Баур вважають більш доцільним психосоціальний підхід у вивченні сексуальності, адже на їхню думку, вона «більшою мірою визначається психологічними факторами (емоціями, установками, мотивами), а також соціальними процесами (очікування та норми нашої соціальної групи), ніж біологічними (гормонами або інстинктами, наприклад) [27]. Вони також додають, що названі вагомні фактори настільки тісно переплетені між собою, що інколи буває майже неможливим диференціювати один від одного.

З часом з'явилася позиція, яка об'єднує попередні та знаходить місце для тих факторів, які виявляються базовими не лише у сексуальності, а й багатьох інших психічних конструктах. В другій половині 20 століття з'явилася так звана «біопсихосоціальна парадигма». Даний термін був введений Джорджем Енгелем, психіатром і психоаналітиком за сумісництвом [28]. Метою цього було бажання науковця забезпечити комплексне розуміння (та в подальшому ефективного лікування або корекції) будь-якого явища, беручи до уваги особистість пацієнта та його соціальне оточення. Вчений вважав, що біологічна, особистісна та соціальна компоненти взаємопов'язані між собою та впливають одна на одну в найрізноманітніші способи. Наприклад, центральна нервова система у взаємодії із системою самооцінки людини, яка в свою чергу регулює переживання фемінності/маскулінності, в результаті впливає на

поведінку людини в інтеракціях з іншими. Хоча в той час ідея Енгеля зазнала критики [29], сьогодні вона стрімко набуває популярності серед психіатрів, психоаналітиків та психологів.

Сучасні дослідження загалом підтверджують доцільність використання біопсихосоціальної парадигми при дослідженні та діагностиці сексуальності. Наприклад, одне з досліджень показало, що такі фактори, як дисфункціональні сексуальні упередження (ті, які сформувалися завдяки життєвому досвіду та культуральним процесам) та раптові думки різноманітного характеру в процесі сексуальної інтеракції мають більш значний вплив на зниження сексуального бажання у чоловіків, ніж вплив віку та навіть медичних факторів [30]. Інші дослідження демонструють, що сексуальне задоволення (як суб'єктивна оцінка сексуальних стосунків) має прямий зв'язок із такими змінними, як загальна задоволеність життям, задоволеність міжособистісними стосунками, психологічним благополуччям, сексуальною асертивністю та відкритістю до нового сексуального досвіду. А також існує обернений зв'язок між сексуальним задоволенням і такими розладами, як депресія, соціофобія та алекситимія [31].

Ще одне дослідження мало на меті дослідити роль компонентів сексуальності (сексуальної мотивації, сексуального задоволення, сексуальної тривоги та страху сексуальних стосунків) у визначенні особливостей прив'язаності та сексуальних стосунків. Було виявлено, що уникаючий тип прив'язаності є предиктором нижчої кількості діадних сексуальних стосунків (тобто з партнером) та вищої кількості усамітнених сексуальних актів (мастурбацій). Втім така особливість була характерна тільки для чоловіків. Також, у дослідженні йдеться про те, що тривожний тип прив'язаності у чоловіків ніяким чином не пов'язаний із частотою статевих стосунків [32]. Разом з тим, тривожний тип прив'язаності у жінок пов'язаний із вищою частотою діадних сексуальних стосунків та більш сильним сексуальним бажанням. Основна гіпотеза дослідників підтвердилась: такі компоненти сексуальності, як сексуальна мотивація, сексуальне задоволення, сексуальна

тривога та страх сексуальних стосунків виступають медіаторами між типом прив'язаності та характером сексуальної активності (частотність мастурбацій, сексуальних актів з партнером та сексуального бажання).

Останні декілька досліджень, про які нам би хотілось сказати, мали на меті оцінити вплив біологічних, соціальних та психологічних факторів на сексуальну Я-концепцію (тобто на уявлення про власну сексуальність), яка вважається базовим компонентом сексуального здоров'я та формує ядро людської сексуальності [33; 34; 35]. До біологічних факторів було віднесено вік, гендер, расову приналежність та інфекції, які передаються статевим шляхом. До соціальних було віднесено роль батьків, однолітків та ЗМІ. До психологічних факторів було віднесено уявлення про образ тіла, сексуальні зловживання в дитинстві та загальний анамнез психічного здоров'я [36]. В результаті дослідження вчені дійшли висновку, що означені фактори справді впливають на сексуальну Я-концепцію у різний спосіб. Наприклад, відносно біологічного фактору, жінки мають вищі показники сексуальної тривоги, депресії та страху сексуальних стосунків, ніж чоловіки. Також з'ясовано, що африканські та американо-африканські жінки мають нижчі показники сексуальної впевненості та сексуального задоволення, ніж представниці інших етнічних груп. Якщо говорити про психологічний фактор, встановлено, що як у чоловіків, так і у жінок сексуальна активність прямо пов'язана із більш позитивною Я-концепцією та негативно із тривогою з приводу образу тіла. Говорячи про соціальний фактор виявилось, що ЗМІ (особливо телебачення та журнали) виступають для молоді основними джерелами інформації щодо сексуальних стосунків.

Як було описано вище, на сексуальність людини та її сексуальні стосунки з іншими впливає багато змінних. І кожен з цих факторів потребує вивчення. Втім проблема вітчизняної психології полягає в тому, що в арсеналі українських психологів є дуже обмежена кількість методів та методик, які дозволяють вивчити вплив цих змінних, дослідити в цілому сферу

сексуальності людини. На нашу думку, вкрай важливим є сприяти розширенню бази доступних методик, наприклад, адаптувавши методика закордонних колег.

1.2. Діагностика сексуальності: історія та сучасний підхід

Наскільки вабливою та цікавою є тема сексуальності для більшості людства, настільки ж багато труднощів вона містить в собі в контексті підтвердження або спростування різноманітних гіпотез та припущень. Через делікатність та інтимність теми багатьом людям дуже непросто відкрито та щиро говорити про неї, насамперед розкриваючи якимось чином власне сексуальне життя. Особливо загострюються такі переживання, як сором та навіть страх, у взаємодії із психологом-дослідником, де респондентам необхідно відкритися перед абсолютно чужою людиною [37].

Але, не дивлячись на велику кількість труднощів та перепон, кількість міфів та упереджень із кожним роком зменшується, а кількість науково підтверджених гіпотез та фактів збільшується, таким чином розширюючи об'єм знань у сфері сексуальності. Саме завдяки науковим методам вивчення сексуальності вченим вдається здобувати та відкривати для нас нову достовірну інформацію, дотримуючись при цьому важливих етичних норм.

Більшість доступних нам сьогодні знань людської сексуальності ми отримали завдяки численним дослідженням, проведених у Північній Америці. Зокрема, Роберт Крукс та Карла Баур створили класифікацію методів дослідження. Більше того, вони дали чітку їхню характеристику, описуючи недоліки та переваги кожного [27].

Метод конкретних випадків дозволяє дізнатися інформацію про сексуальні переживання, поведінку та установки на досить глибокому, індивідуальному рівні в процесі живого спілкування з людиною. Такий метод займає досить багато часу навіть для одного респондента. До того ж, він виявляється непідходящим для великої кількості конкретних тем та людей:

можливе надання неправдивої інформації через інтимність теми, а також через забування та викривлення біографічних фактів у пам'яті.

Експериментальний метод передбачає, що учасники експерименту підпадають під вплив стимулів у контрольованих умовах, що дозволяє точно виміряти їхні реакції. Проте при дослідженні сексуальності найбільшою перешкодою для отримання достовірних даних є саме штучність створених умов, через що вплив на досліджуваних може дати негативні або викривлені реакції. Не дивлячись на це, чимало досліджень сексуальності мають експериментальний дизайн. Наприклад, дослідження спрямоване на підтвердження наявності впливу сцен сексуального насилля у ЗМІ на зсув сексуальних установок людини в бік більшої толерантності до насилля та агресивної сексуальної поведінки [38]. Або дослідження, яке в результаті підтвердило, що такі сцени фактично можуть спонукати до агресивної поведінки гвалтівників [39]. В результаті цих та інших експериментальних досліджень було підтверджено гіпотезу, що багатократний вплив насильських сцен через засоби масової інформації сприяє укріпленню насильницьких установок у стосунках з жінками. Також вони здатні здійснювати вплив принаймні на деяких чоловіків, які вчиняють насилля через його сексуалізацію (застосування агресії та примусу під час сексуального контакту) [27].

Дослідження сексуальної сфери людини, які застосовували метод спостереження не так поширені. Незважаючи на це, дослідникам Вільяму Мастерсу та Вірджинії Джонсон вдалося провести перші у світі практичні дослідження фізіології статевого акту, залучивши 10 000 пар. Вони застосували цілу низку технік реєстрації фізіологічних сексуальних реакцій, в результаті чого описали цикл сексуальних реакцій, притаманий чоловікам та жінкам [20].

Описані методи мають свої переваги, недоліки та специфіку використання. Проте найбільший інтерес для нас представляє метод опитування. Роберт Крукс та Карла зазначають, що більшість інформації у сфері людської сексуальності ми отримали саме завдяки цьому методу [20].

Завдяки опитуванню можливим є зібрати відомості одночасно в дуже великої кількості респондентів та узагальнити результати з подальшою екстраполяцією їх на більш широку групу людей. Воно може проводитись при живому або телефонному спілкуванні, письмовому заповненню опитувальників або за допомогою комп'ютерних програм. Звісно, даний метод не позбавлений недоліків, таких як можлива неправдивість відповідей, відмова від участі або демографічне викривлення результатів. Однак, можливість збереження повної анонімності, доступність використання онлайн-опитувальників та швидкість отримання великого масиву даних роблять цей метод дуже привабливим для дослідників сексуальної сфери. Було проведене крос-культурне дослідження із використанням онлайн-опитування з метою з'ясування, чи вплинув режим локдауну внаслідок пандемії COVID-19 на сексуальну поведінку мешканців Бангладешу, Індії та Непалу [40]. Хоча майже половина респондентів (45%) відповіли, що їхнє сексуальне життя зазнало змін, статистично це не підтвердилось. Натомість, дослідникам вдалося виокремити фактори, які можуть впливати на частоту статевих стосунків пар як позитивно, так і негативно (тобто, зменшуючи або збільшуючи її). Інше дослідження спрямоване на характеристику сексуального функціонування у жінок із розладами харчової поведінки (далі РХП), було також проведене за допомогою опитування [41]. В результатах дослідження автори зазначають, що серед жінок із діагнозом нервової анорексії зниження лібідо (сексуального потягу) більш розповсюджене, ніж серед жінок із діагнозами нервової булімії та з іншими неуточненими діагнозами РХП (75%, 74.6%, 39% та 45.4%, відповідно). Було також встановлено, що зниження лібідо має зв'язок із такими факторами, як знижений індекс маси тіла та особистісна тривожність. Загалом, сексуальна дисфункція у жінок з РХП вища, ніж у контрольній вибірці.

Заключним аргументом на користь використання саме опитувальників є той факт, що сьогоднішня можливість залучати технічні засоби для збору даних зменшують упередженість ставлення до дослідження, що в свою чергу сприяє

готовності респондентів поділитися особистим досвідом, переживаннями та думками в такій делікатній темі, адже вони можуть викликати сором, провину та навіть бути осудними в якомусь конкретному суспільстві [27].

Цікавими для нас є підхід до оцінки сексуальної сфери за особистісними рисами людини. На нашу думку, вони якнайкраще дають змогу дослідити її комплексно, подивитися, які індивідуальні особливості тим чи іншим чином впливають на сексуальність. Опитувальником, який дозволяє це зробити, є Multidimensional Sexuality Questionnaire (MSQ) розроблений американськими вченими Вільямом Снеллом та Террі Фішер. Дана методика дозволяє виміряти психологічні тенденції пов'язані з сексуальністю та сексуальними стосунками [8]. У порівнянні з MSQ, більшість інших англomовних опитувальників спрямовані на оцінку сексуальності, проте дозволяють це зробити лише частково, зосереджуючись лише на певних, точкових, складових сексуальності. В свою чергу MSQ налічує цілих 12 шкал, що репрезентують 12 виокремлених авторами психологічних тенденцій, які впливають на сексуальність [8].

1.3. Опитувальник MSQ: теоретична основа та психометричні показники

Як було зазначено у попередньому розділі сексуальність людини залежить від біологічних, соціальних та психологічних факторів [36]. Як відзначають В. Снелл та Т. Фішер (автори MSQ), Елізабет та Альберт Альгайери характеризують останні десятиліття підвищеним інтересом вчених саме до психологічного фактору [8]. Автори MSQ ставили собі за мету, по-перше, розширити зміст самого поняття “індивідуальних психологічних тенденцій”, які здійснюють вплив на сексуальну сферу, а, по-друге, розробити такий психодіагностичний інструмент, який би міг оцінити міру такого впливу. Хоча опитувальник вийшов досить масивним за кількістю питань та оціночних шкал, він здатен одночасно описати 12 особистісних тенденцій, які впливають на сексуальність.

У створенні опитувальника автори опирались на роботи колег та власні дослідження. Зокрема, дослідження Шнайдера з колегами виявило, що самомоніторинг (тенденція дбати та нести відповідальність стосовно відповідності своєї поведінки) впливає на те, чи людина сприймає свої сексуальні стосунки з більш вільної позиції (бажання або готовність мати секс із малознайомою людиною), чи з більш обмежуючої позиції (необхідність відчувати близькість та прихильність до потенційного сексуального партнера) [42]. Відтак, респонденти із високими показниками сексуального самомоніторингу схильні до більш вільної позиції, як у випадку думок, так і поведінки. Відповідно, протилежна ситуація із низькими показниками самомоніторингу. У своїй роботі вчені використовували скорочену версію Шкали самомоніторингу та контрольні питання, що стосувалися сексуального досвіду та особистих упереджень.

Відомий дослідник феномену сексуальної провини Дональд Мошер з'ясував, що вона грає значущу роль в тому, чи притримуються американські студенти міфів щодо людської сексуальності (наприклад, що чоловіча мастурбація позбавляє організм потрібної кількості білків та крові) [43]. До того ж, Мошер зафіксував, що чим сильнішою є провинна, тим меншим є сексуальний досвід як дівчат, так і юнаків студентського віку [44]. Автор також розробив опитувальник для оцінки провини трьох категорій, однією з яких була власне сексуальна провинна [45].

Згадану шкалу сексуальної провини використали інші вчені для розробки власних шкал, які б оцінювали і інші особистісні тенденції сексуальності, наприклад сексуальну тривогу [46]. Під даним терміном вони розуміли очікування зовнішнього покарання за порушення прийнятих сексуальних стандартів. Результати їхньої роботи показали, що люди з більшою сексуальною тривогою мають загалом менше сексуального досвіду.

Отже, Снелл та Фішер виокремили та описали наступні 12 психологічних тенденцій, що впливають на сексуальність особистості, які лягли в основу шкал MSQ [8].

1. Сексуальна впевненість зазначається як загальна тенденція позитивного оцінювання власної здатності до побудови сексуальних стосунків з іншою людиною.

2. Сексуальна одержимість описується як тенденція людини бути поглиненою та занепокоєною думками стосовно аспектів сексуального життя.

3. Інтернальний локус сексуального контролю - це впевненість людини в тому, що власні аспекти сексуального життя людини підпорядковуються її персональному контролю.

4. Сексуальне самоусвідомлення визначається як здатність людини до рефлексії та роздумів щодо природи її сексуальності.

5. Сексуальна мотивація - це бажання бути залученим у сексуальні стосунки з іншою людиною.

6. Сексуальна тривога описується як відчуття напруги, дискомфорту та неспокою стосовно сексуальної сфери власного життя.

7. Сексуальна депресія описується як тенденція людини відчувати пригніченість стосовно сексуальної сфери власного життя

8. Сексуальна асертивність визначається авторами як тенденція особистості діяти та поводитися у незалежний, самостійний спосіб стосовно власної сексуальності.

9. Екстернальний локус сексуального контролю - впевненість людини в тому, що сексуальні аспекти її власного життя підпадають під контроль зовнішніх обставин.

10. Сексуальний моніторинг - це здатність розуміти, яке враження на інших справляє власна сексуальність.

11. Страх сексуальних стосунків визначається як страх вступати у сексуальні стосунки з іншою людиною.

12. Сексуальне задоволення - схильність бути досить сильно задоволеним власними сексуальними стосунками.

Апробація опитувальника відбувалася на трьох неклінічних незалежних групах досліджуваних, учасники яких добровільно погодилися взяти участь у дослідженні власної сексуальності.

Перша група респондентів налічувала 386 випускників Середньозахідного університету, серед них 117 чоловіків, 265 жінок та 4 особи без визначеного гендеру. Середній вік вибірки становив 24.1 роки у діапазоні від 17 до 60. До другої групи увійшло 125 студентів того ж університету, зокрема 68 жінок та 57 чоловіків. Середній вік даної групи становив 20.4 років у діапазоні від 18 до 46. Третя група респондентів налічувала 190 студентів Південносхідного університету, а саме 72 чоловіки та 118 жінок. Середній вік цієї групи становив 21 рік, у діапазоні від 18 до 33.

Було визначено 12-факторну модель опитувальника, де простежувалися як прямі кореляції між факторами, наприклад, Екстернальний локус сексуального контролю та Сексуальна депресія ($r=0.58$), так і обернені, наприклад, Сексуальна впевненість та Сексуальна тривога ($r=-0.39$). До того ж, деякі фактори виявилися абсолютно незалежними один від одного (наприклад, Сексуальна впевненість та Сексуальна одержимість, де $r=0.14$). Цікавим також є те, що деякі “особистісні” тенденції (наприклад, Сексуальна впевненість, Інтернальний локус сексуального контролю та Сексуальна асертивність) демонструють обернену кореляцію з “негативними” сексуальними афектами (Сексуальною тривогою, Сексуальною депресією та Страхом сексуальних стосунків), а також пряму кореляцію із Сексуальним задоволенням. Також примітною є досить висока кореляція між Сексуальною депресією та Сексуальною тривогою ($r=0.75$ та $r=0.77$).

Коефіцієнт Альфа Кронбаха показує високу внутрішню узгодженість шкал методики (в межах від 0.71 до 0.94).

Отже, можемо зробити висновок, що обрана методика демонструє досить хороші психометричні показники та може бути надійним інструментом для багатовимірної оцінки сексуальності особистості.

1.4. Теоретична модель дослідження

Теоретична модель дослідження подана на рис.1.1.

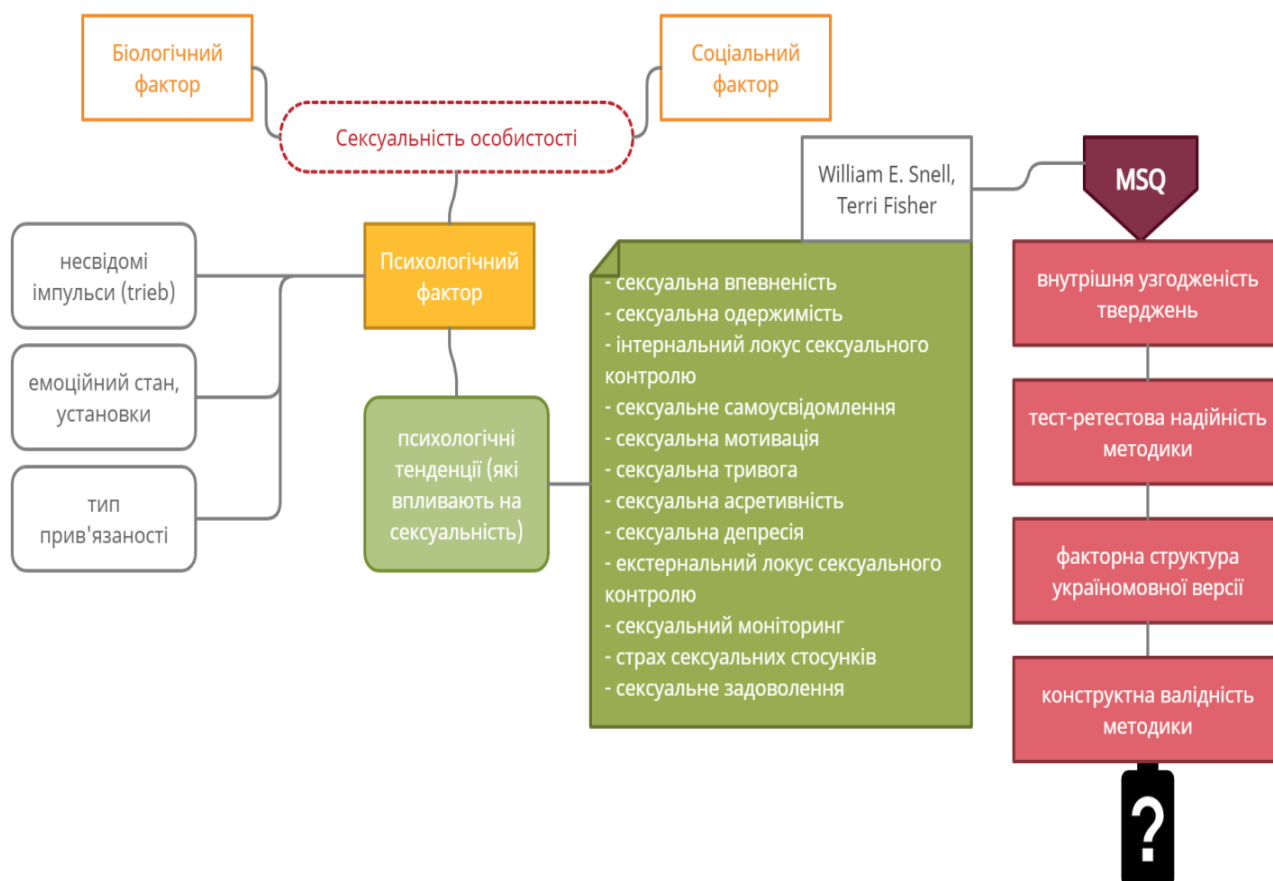

Рис.1.1. Теоретична модель дослідження

Висновки до першого розділу

Отже, в даному розділі було висвітлено теоретичну основу дослідження сексуальності в різні етапи становлення психологічної думки. Також з'ясовано, що саме біопсихосоціальний підхід до проблематики є найбільш продуктивним для пізнання та розуміння, а також те, що людська сексуальність визначається та є пов'язаною із багатьма особистісними факторами.

На додачу, були проаналізовані різні методи дослідження та діагностики сексуальності, а метод опитування інтерпретований як найбільш доцільний і зручний у вивченні сексуальності як для дослідника, так і для респондента.

До того ж, зазначено, що на сьогоднішній день українські психологи мають досить обмежену кількість доступних методик, які дозволяють ефективно оцінити сексуальність людини.

Виходячи з цього, адаптація опитувальника MSQ дозволить розширити кількість таких інструментів та зробити діагностику, і, як наслідок, корекцію та психотерапію сексуальної сфери особистості більш якісною.

РОЗДІЛ 2 ПРОЦЕДУРА ТА РЕЗУЛЬТАТИ АДАПТАЦІЇ «БАГАТОВИМІРНОГО ОПИТУВАЛЬНИКА СЕКСУАЛЬНОСТІ (MSQ)»

В. СНЕЛЛА

2.1. Етапи дослідження

Для україномовної адаптації був обраний Багатовимірний опитувальник сексуальності В. Снелла (MSQ), саме через велику кількість оціночних шкал, які дозволяють оцінити психологічні тенденції сексуальності індивіда. Автори наголошують, що лаконічність опитувальника, а також швидкість та легкість обробки відповідей сприяють використанню його у різний спосіб [8]. MSQ описує 12 психологічних тенденцій сексуальності, він може бути використаний у подальших дослідженнях, які спрямовані дослідити й інші можливі зв'язки між сексуальністю та особистісними рисами. До того ж, ця методика може стати у нагоді при розумінні різноманітних сексуальних дисфункцій та їх терапії. Практична відсутність опитувальників, які оцінюють сексуальність особистості, та які можуть використовувати українські психологи і психотерапевти формує цінність адаптації MSQ.

Наступним етапом роботи був переклад інструкції, тверджень та варіантів відповідей тесту. Переклад здійснювався із залученням відповідних спеціалістів та дотриманням міжнародних вимог, що забезпечує відсутність смислових розбіжностей з оригінальною версією та адекватне розуміння тверджень україномовними респондентами.

Також було обрано методики для перевірки зовнішньої валідності україномовного MSQ, які оцінюють схожі психологічні конструкти, хоча і не в сексуальній сфері життя людини. Припускалося, що вони будуть мати тісну кореляцію із шкалами методики MSQ. Повний перелік методик представлений у табл. 2.1

Таблиця 2.1

Шкали MSQ та відповідні методики для перевірки конструктивної валідності

Шкала MSQ	Методики та шкали для перевірки конструктивної валідності
Сексуальна впевненість	Опитувальник OQ-45.2 (шкала «Міжособистісні взаємини»)
Сексуальна одержимість	Контрольне запитання: «За шкалою від 1 до 10, оцініть, будь ласка, наскільки часто Ви думаєте про секс»
Інтернальний локус сексуального контролю	Методика діагностики тілесного локусу контролю (ТЛК)
Сексуальне самоусвідомлення	Тест «Визначення рівня самоактуалізації особистості» (опитувальник САМОАЛ), шкала «Саморозуміння»
Сексуальна мотивація	Контрольне запитання: «За шкалою від 1 до 10, оцініть, будь ласка, наскільки для Вас важливо бути сексуально активним»
Сексуальна тривога	Базова психологічна оцінка ІАРТ, шкала тривоги (GAD-7)
Сексуальна асертивність	Тест-опитувальник компонентів асертивності (ТОКАС), шкала 3
Сексуальна депресія	Базова психологічна оцінка ІАРТ, шкала депресії (PHQ-9)
Екстернальний локус сексуального контролю	Методика діагностики тілесного локусу контролю (ТЛК)
Сексуальний моніторинг	Контрольне запитання: «Чи важлива для Вас думка оточення щодо того, як сприймається Ваша сексуальність та сексуальне життя?»
Страх сексуальних стосунків	Опитувальник OQ-45.2 (шкала «Міжособистісні взаємини»)
Сексуальне задоволення	Методика на визначення рівня задоволеності життям Е. Дінера (когнітивний компонент суб'єктивного благополуччя); Опитувальник OQ-45.2 (шкала «Міжособистісні взаємини»)

Після цього перекладений MSQ та супутні опитувальники були запропоновані 382 досліджуваним. Із проміжком у 5 тижнів україномовна версія MSQ була запропонована 31 респонденту, які брали участь в першому замірі, з метою наступної перевірки тест-ретестової надійності. Збір даних відбувався за допомогою онлайн-платформи для проведення опитувань Google Forms, а їх опрацювання - у програмах STATISTICA 8 та Microsoft Excel. Нами було проведено: оцінку узгодженості розподілів усіх шкал опитувальника із нормальним; перевірку внутрішньої надійності шкал опитувальника із використанням методу Альфа-Кронбаха; перевірку тест-ретестової надійності (відтворюваності результатів) за допомогою порівняльного аналізу та критерію Вілкоксона двох замірів, які відбулися з інтервалом у 5 тижнів; визначення конструктної валідності за допомогою кореляційного аналізу Спірмена з іншими опитувальниками, які оцінюють приблизно схожі теоретичні конструкти; проведено факторний аналіз задля з'ясування відтворюваності факторної структури англomовної версії в україномовному варіанті методики MSQ.

2.2. Опис методів та методик дослідження

У дослідженні використано український переклад методики MSQ, який складається з 61 твердження, кожне з яких, крім останнього, має такі варіанти оцінки: 1 - зовсім не характерно для мене, 2 - більше ні, ніж так, 3 - і так, і ні. Важко відповісти, 4 - більше так, ніж ні, 5 - це точно характерно для мене. Останнє питання спрямоване на визначення характеру стосунків, на основі яких давалася оцінка твердженням: А - на основі актуальних сексуальних стосунків, В - минулих сексуальних стосунків, С - уявних сексуальних стосунків. Опитувальник включає в себе 12 шкал: Сексуальна впевненість, Сексуальна одержимість, Інтернальний локус сексуального контролю, Сексуальне самоусвідомлення, Сексуальна мотивація, Сексуальна тривога, Сексуальна

депресія, Сексуальна асертивність, Екстернальний локус сексуального контролю, Сексуальний моніторинг, Страх сексуальних стосунків та Сексуальне задоволення [8].

Опитувальник OQ-45.2 (шкала «Міжособистісні взаємини»)

Опитувальник OQ-45.2 (Outcome Questionnaire) створений М. Ламбертом з колегами у 1994 році. Він був покликаний оцінити результативність психотерапії дорослих особистостей. Але також він може дати інформацію про поточний рівень психологічного функціонування [47]. Крім загального показника дистресу, опитувальник включає в себе 3 шкали: шкалу симптомів дистресу (DS), шкалу соціальних ролей (SR) та шкалу міжособистісних взаємин (IR). Остання була використана у процесі адаптації обраного нами опитувальника. Вона здатна показати наскільки індивід задоволений, а також які проблеми існують в нього у міжособистісних взаєминах, охоплюючи досить широкий спектр особливостей стосунків.

Досліджуваного просять пригадати минулий тиждень включно із днем опитування та зосередитись на самопочутті. Йому пропонують 45 тверджень, які описують різноманітні стани та відчуття, частоту переживання яких у власному житті він має оцінити наступним чином: 0 - ніколи, 1 - рідко, 2 - інколи, 3 - часто, 4 - майже завжди. Таким чином, чим вищий показник за будь-якою шкалою, тим більше людина переживає проблем у даній сфері [48].

Методика діагностики тілесного локусу контролю (ТЛК)

Автори даної методики визначають тілесний локус контролю як тенденцію приписувати причини того, що відбувається з тілом у сфері фізичної активності і здоров'я, аліментарної і сексуальної поведінки зовнішнім або внутрішнім чинникам [11]. При цьому, інтернальний тілесний локус контролю – тенденція бачити причини того, що відбувається з тілом у власній активності і схильність до прийняття відповідальності за стан і особливості

функціонування власного тіла, а екстернальний тілесний локус контролю – навпаки приписування зовнішніх причин того, що відбувається з тілом. Таким чином розроблена методика дає змогу визначити спрямованість ставлення особистості до власного тіла (інтернальне/екстернальне).

Методика ТЛК включає в себе 20 полярних тверджень, яким респондент має надати перевагу за оцінювальною шкалою. Для кожного твердження досліджуваним пропонувалося вибрати одну із семи варіантів відповідей згідно зі шкалою 7-бальною Лайкерта «-3, -2, -1, 0, +1, +2, +3», в який відповіді розподіляються за ступенем згоди з твердженням: «зовсім не вірно», «не вірно», «скоріше не вірно», «не можу визначитись», «скоріше вірно, ніж не вірно», «вірно», «повністю вірно», відповідно. При обробці та інтерпретації результатів слід враховувати, що твердження опитувальника представлені висхідними та низхідними пунктами, що розміщені у змішаному порядку. При обробці даних у висхідних пунктах опитувальника відповіді «зовсім не вірно», «не вірно», «скоріше не вірно», «не можу визначитись», «скоріше вірно, ніж не вірно», «вірно», «повністю вірно» переводяться в бали від 1 до 7, а в низхідних навпаки. від 7 до 1.

Самоактуалізаційний тест (САМОАЛ)

(А. Ф. Лазукін, в адаптації Н. Ф. Каліної)

Теоретичною основою даного опитувальника є концепція самоактуалізації особистості А. Маслоу [49]. На його думку самоактуалізація особистості - це притаманна кожній особистості тенденція до безперервного розвитку свого потенціалу в різноманітних сферах життя. Сюди відноситься і прагнення до незалежності та автономності, до розвитку власного творчого потенціалу, та до наповненості життя (повнота емоційних реакцій, здатність зосереджуватись на проблемі, спостережливість).

Обрана нами версія опитувальника розроблена А.В. Лазукіним та адаптована Н.Ф. Каліною [9]. Вона містить 100 пунктів, кожний з яких - це два

полярних твердження. Відповідно респондент має обрати те, яке йому видається більш близьким його особистості. Ця методика містить 11 шкал, що відображають різні аспекти самоактуалізації. У нашому дослідженні ми використали шкалу “Саморозуміння”, високі показники за якою свідчать, що людина чутлива до власних бажань та потреб. Така особистість здатна чесно прийняти свої справжні бажання, вона не схильна орієнтуватись на оцінку оточення та замінювати власні цілі чужими. Низький показник за шкалою притаманний невпевненим у собі людям, які орієнтуються на думку та оцінку оточення.

Шкали PHQ-9 та GAD-7

Ці дві шкали були виокремлені в окремі психодіагностичні інструменти внаслідок дії проекту IAPT (Improving Access to Psychological Therapies), що у перекладі означає “поліпшення доступу до психологічних методів» [50]. Проект передбачав собою розширення доступності психотерапії для більшого кола населення. Так було розроблено Шкалу первинної оцінки психічних розладів (The Primary Care Evaluation of Mental Disorders, PRIME-MD), яка мала б охопити діагностику найпоширеніших на той час психічних розладів: депресивних, тривожних, соматоформних, розладів, пов’язаних із алкозалежністю, та розладів харчової поведінки. Пізніше, в результаті широко дослідження на 6000 пацієнтах, опитувальник вдосконалили та дали нову назву - Опитувальник оцінки здоров’я пацієнта (“Patient Health Questionnaire”), що скорочується як PHQ [51; 12].

Зрештою, кластер діагностики депресивного розладу, отримавши широку популярність серед спеціалістів, і був виведений в окремий опитувальник, відомий зараз як PHQ-9. Те саме, але пізніше, сталося зі шкалою оцінки генералізованого тривожного розладу - GAD-7 [13]. Власне, ці дві шкали і були використані нами при адаптації. Вони дозволяють не стільки встановити попередній діагноз, скільки визначити ступінь тяжкості розладу.

Обидва опитувальники респонденти заповнюють самостійно, орієнтуючись на свій стан останніх двох тижнів, та присвоюючи оцінку кожному твердженню від 0 до 3, де 0 - “ніколи”, 1 - “кілька днів”, 2 - “більше половини часу”, 3 - “майже щодня”. Сума балів у 5, 10, 15 та 20 балів свідчать про легкий, помірний, середній та тяжкий ступінь депресивного або тривожного розладів [52].

Опитувальник компонентів асертивності (ТОКАС), шкала Поведінковий аспект асертивності

Автори цієї методики пропонують нам таке визначення асертивності: “Під асертивністю особистості ми розуміємо системну різнорівневу її властивість, яка виявляється у високому ступені прийняття себе та інших, спонтанності та безпосередності поведінки, позитивній самооцінці та оцінці інших людей, прийнятті на себе відповідальності, вірі у власний авторитет, здатності до налагодження тісних і глибоких міжособистісних стосунків тощо” [15]. Крім того, вони називають наступні якісні характеристики асертивності: афективна, когнітивна, поведінкова та контрольна-регулятивна складова. На основі цієї характеристики асертивності, було створено методику, яка дає змогу вивчити саме якісні її складові.

В результаті опитувальник діагностує 5 таких показників асертивності. В методиці запропоновано 4 варіанти відповідей на твердження та їхню оцінку у такий спосіб: 0 - “безумовно, ні”, 1 - “мабуть, ні”, 3 - “мабуть, так”, 4 - “безумовно, так”. Відповідь на “обернені” твердження оцінюється навпаки. Таким чином, домінування того чи іншого компоненту асертивності (шкали) характеризує індивідуальну своєрідність асертивності особистості і може відображатись у її способі поведінки в різних міжособистісних ситуаціях.

Для нашого дослідження ми виокремили шкалу “Когнітивний або поведінковий аспект асертивності”. Даний компонент асертивності, згідно з авторами методики, проявляється: у здатності керувати своїм життям,

протистояти впливу, бути автентичним, не підкорятися примусу (автономності), у здатності брати на себе відповідальність, не перекладаючи її на інших, у сміливості та рішучості у прийнятті рішень, у готовності враховувати та приймати ризики, а також у здатності до конструктивної агресії як ресурсу для досягнення мети.

Методика на визначення рівня задоволеності життям Е. Дінера

Остання обрана нами методика - шкала для оцінки глобальних когнітивних суджень щодо задоволеності власним життям [14]. Мається на увазі, що опитувальник здатний показати рівень задоволеності життям у широкому сенсі, а не охарактеризувати окремі компоненти життя, наприклад, фінансову або сферу здоров'я.

Задоволеність життям Дінер визначає як когнітивний процес. Це глобальна оцінка особистістю рівня власного життя в залежності від тих орієнтирів та цілей, які вона ставить перед собою. Вкрай важливо, що задані людиною стандарти мають внутрішнє коріння, а не є насадженими ззовні.

Опитувальник містить всього 5 суджень і спрямований оцінити саме когнітивний аспект задоволеності життям (другий аспект, про який говорить автор, - афективний). Респондентам пропонують оцінити своє ставлення до суджень, використовуючи 7-бальну шкалу, яка варіюється від 7 до 1 та відображає повну згоду або незгоду, відповідно. Отримані бали інтерпретуються наступним чином: 5-9 - зовсім незадоволений, 10-14 - незадоволений, 15-19 - трохи незадоволений, 20 - середньо задоволений, 21-25 - трохи задоволений, 26-30 - задоволений, 31-35 - надзвичайно задоволений.

2.3. Характеристика групи досліджуваних

Група досліджуваних складає 382 особи, з них 328 жіночої та 54 чоловічої статі, віком від 17 до 94 років. Показники середнього значення, медіани, моди та стандартного відхилення подані в табл. 2.2. Статевий та віковий розподіли

зображені на рис. 2.1 та рис. 2.2 відповідно. Детальна характеристика вибірки зображена у Додаток А.

Таблиця 2.2.

**Показники середнього значення, медіани, моди та стандартного відхилення
для групи досліджуваних**

	N	Середнє значення	Медіана	Мода	Стандартне відхилення
Вся група	382	33.8	33	18	12.2
Чоловіки	54	35.2	32	44	15.2
Жінки	328	33.6	33	18	11.6

Рис. 2.1. Статевий розподіл групи досліджуваних

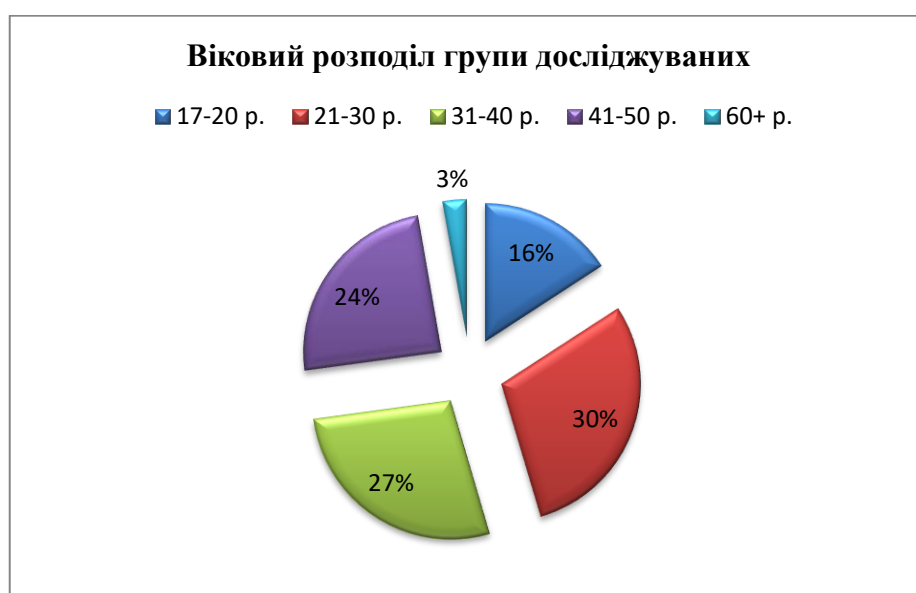

Рис. 2.2. Віковий розподіл групи досліджуваних

2.4. Лінгвістична адаптація методики

Переклад методики MSQ на українську мову був здійснений із дотриманням міжнародних стандартів та вимог щодо кроскультурної адаптації методик [53]. До перекладу було залучено фахового перекладача та носія англійської та української мов, а також трьох психологів з попереднім досвідом у адаптації методик. В результаті було здійснено два незалежних переклади, які були співвіднесені один з одним. Після узгодження розбіжностей було сформовано остаточний варіант тексту методики, який далі був підданий процедурі зворотного перекладу. Було важливо врахувати збереженість вихідного змісту тверджень опитувальника. Таким чином було затверджено кінцевий переклад тверджень, варіантів відповідей та інструкції опитувальника, із максимально збереженим змістом та врахуванням культурного контексту, що забезпечило зрозумілість тверджень.

Висновки до другого розділу

Отже, в цьому розділі детально описано етапи нашого дослідження. Також подано характеристику групи досліджуваних, обраних методик для перевірки конструктної валідності україномовного MSQ та процес лінгвістичної адаптації. Можна зробити висновок, що були витримані вимоги щодо адаптації опитувальників, починаючи необхідною кількістю респондентів, і закінчуючи процедурою перекладу оригінальної версії методики.

РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ВАЛІДНОСТІ ТА НАДІЙНОСТІ ОПИТУВАЛЬНИКА

3.1. Оцінка нормативних показників методики

З використанням критерію Шапіро-Вілка зафіксовано, що розподіли всіх шкал MSQ, а також використаних шкал опитувальників «САМОАЛ, «ОQ», «ТЛК», «GAD-7», «PHQ-9», «Визначення рівня задоволеності життям Е. Дінера» та «ТОКАС» не узгоджуються із нормальним розподілом ($p < 0.05$). Гістограми узгодженості розподілу із нормальним представлені у Додаток .

На основі неузгодженості розподілів шкал із нормальним у подальшій обробці даних нами були використані непараметричні критерії математичного аналізу.

3.2. Оцінка внутрішньої надійності MSQ

Показники внутрішньої узгодженості тверджень шкал опитувальника MSQ за коефіцієнтом Альфа-Кронбаха зображені у табл. 3.1. Аналіз із використанням даного методу показав, що всі шкали методики володіють високою внутрішньою надійністю.

Таблиця 3.1

**Показники внутрішньої узгодженості тверджень опитувальника MSQ за
коефіцієнтом Альфа-Кронбаха**

Назва шкали	Показник Cronbach's alpha (α)
Сексуальна впевненість	$\alpha = 0.877$
Сексуальна одержимість	$\alpha = 0.908$
Інтернальний локус сексуального контролю	$\alpha = 0.674$
Сексуальне самоусвідомлення	$\alpha = 0.715$

Продовження таблиці 3.1

Сексуальна мотивація	$\alpha = 0.885$
Сексуальна тривога	$\alpha = 0.806$
Сексуальна асертивність	$\alpha = 0.875$
Сексуальна депресія	$\alpha = 0.910$
Екстернальний локус сексуального контролю	$\alpha = 0.703$
Сексуальний моніторинг	$\alpha = 0.817$
Страх сексуальних стосунків	$\alpha = 0.836$
Сексуальне задоволення	$\alpha = 0.924$

3.3. Оцінка тест-ретестової надійності MSQ

Перевірка тест-ретестової надійності проводилася за допомогою критерію Вілкоксона, оскільки ми мали справу з двома пов'язаними вибірками (опитувальник заповнювали одні і ті самі досліджувані (N=31) з проміжком в часі у 5 тижнів). Результати порівняльного аналізу зображено у табл. 3.2

Таблиця 3.2

Результати порівняльного аналізу

Назва шкали	Рівень значущості (p-level)
Сексуальна впевненість	$p = 0,198675$
Сексуальна одержимість	$p = 0,017898^*$
Інтернальний локус сексуального контролю	$p = 0,093677$
Сексуальне самоусвідомлення	$p = 0,628156$
Сексуальна мотивація	$p = 0,046317^*$

Продовження табл. 3.2

Сексуальна тривога	p = 0,480242
Сексуальна асертивність	p = 0,269667
Сексуальна депресія	p = 0,578128
Екстернальний локус сексуального контролю	p = 0,380535
Сексуальний моніторинг	p = 1,000000
Страх сексуальних стосунків	p = 0,501739
Сексуальне задоволення	p = 0,297729

Примітка. * Позначено показники, які свідчать про наявність статистично значущих відмінностей у першому та другому замірі.

Як бачимо, у більшості випадків статистично значущих відмінностей не виявлено. Проте у двох шкала “Сексуальна одержимість” та “Сексуальна мотивація” статистично значущі відмінності є. На боксових діаграмах бачимо, що при повторному замірі найнижчі показники шкали “Сексуальна одержимість” підвищилися, а найвищі зменшилися (рис. 3.1). У випадку зі шкалою “Сексуальна мотивація” - підвищилися як найнижчі, так і найвищі показники (рис. 3.2). Це означає, що такі показники як сексуальна мотивація (бажання бути залученим у сексуальні стосунки) та сексуальна одержимість (поглиненість думками про сексуальні стосунки) коливаються в часі – досліджувані в різні проміжки часу можуть відчувати більший чи менший рівень сексуальної мотивації, мати більше чи менше думок про сексуальну сферу свого життя, що загалом узгоджується з нашими знаннями про природу цих двох змінних. Таким чином, дані шкали в опитувальнику MSQ можна вважати тими особистісними характеристиками, які є найменш стабільними у часу зпоміж інших.

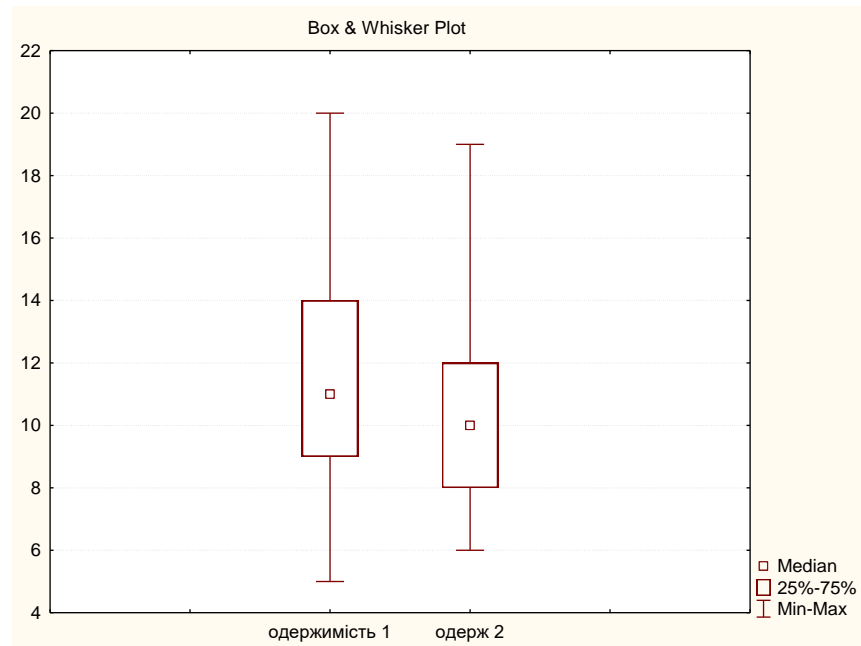

Рис. 3.1. Боксова діаграма шкали «Сексуальна одержимість»

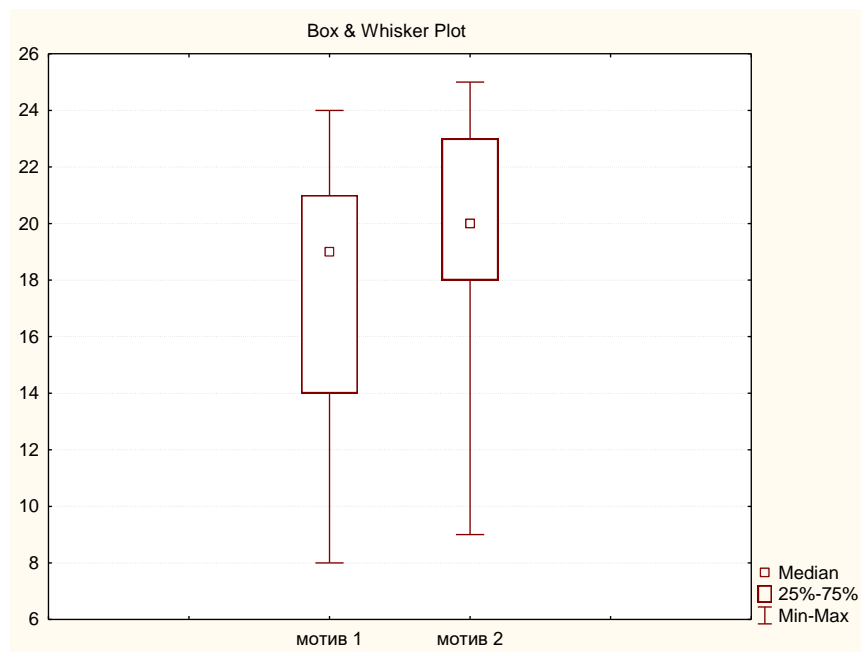

Рис. 3.2. Боксова діаграма шкали «Сексуальна мотивація»

Отже, можемо зробити висновок, що загалом шкали опитувальника MSQ володіють показниками тест-ретестової надійності у досліджуваному періоді.

3.4. Оцінка конструктивної валідності MSQ

Дана процедура передбачала проведення кореляційного аналізу (використовувався непараметричний критерій Спірмена) з іншими обраними нами опитувальниками, які оцінюють схожі теоретичні конструкти.

Результати кореляцій шкал методики MSQ з іншими обраними методиками та шкалами зображено на рис. 3.3 та рис. 3.4.

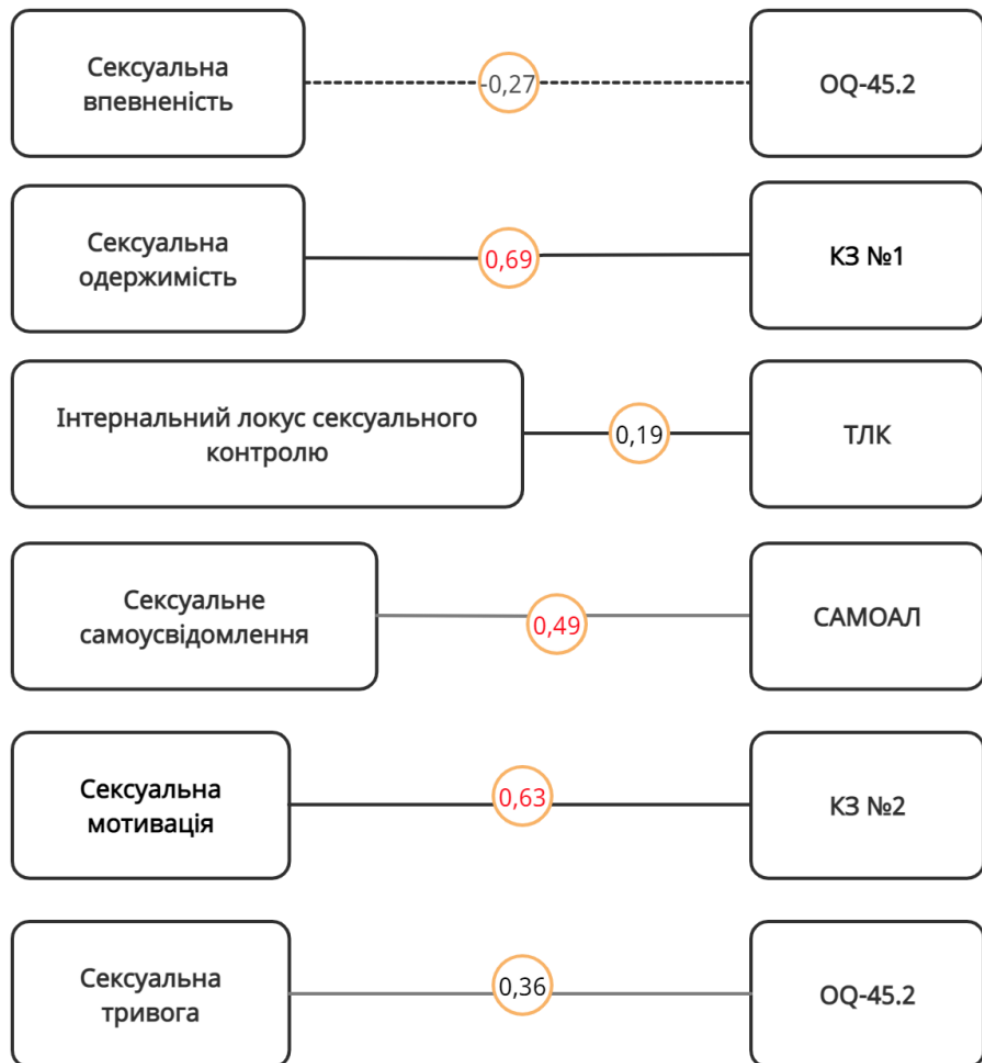

Рис. 3.3. Результати кореляційного аналізу

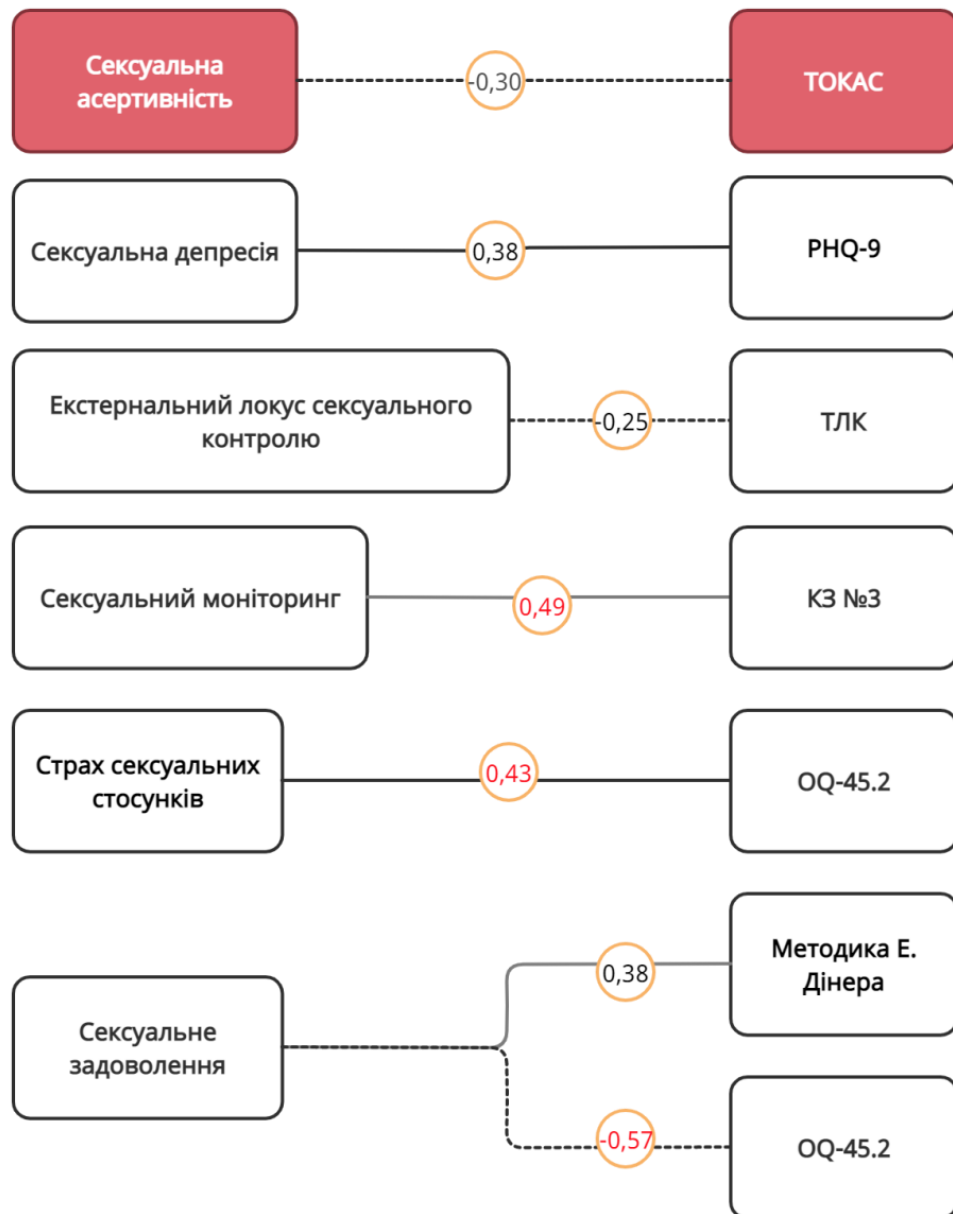

Рис. 3.4. Результати кореляційного аналізу

Отже, встановлено **статистично значущий прямий зв'язок** між: шкалою “Інтернальний локус сексуального контролю” та Методикою ТЛК ($r=0,19$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальне самоусвідомлення” та шкалою «Самоусвідомлення» методики САМОАЛ ($r=0,24$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальна тривога” та шкалою PHQ-9 ($r=0,36$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальна депресія” та шкалою GAD-7 ($r=0,38$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальне задоволення” та опитувальником Е.Дінера ($r=0,38$; $p=0,00$); шкалою

“Сексуальний моніторинг” та контрольним питанням «Чи важлива для Вас думка оточення щодо того, як сприймається Ваша сексуальність та сексуальне життя?» (КЗ №3) ($r=0,49$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальна одержимість” та контрольним запитанням: «За шкалою від 1 до 10, оцініть, будь ласка, наскільки часто Ви думаєте про секс» (КЗ №1) ($r=0,69$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальна мотивація” та контрольним питанням «За шкалою від 1 до 10, оцініть, будь ласка, наскільки для Вас важливо бути сексуально активним» (КЗ №2) ($r=0,63$; $p=0,00$); шкалою “Страх сексуальних стосунків” та та шкалою «Міжособистісні взаємини» методики ОQ ($r=0,43$; $p=0,00$).

Встановлено **статистично значущий обернений зв'язок** між: шкалою “Сексуальна впевненість” та шкалою «Міжособистісні взаємини» опитувальника ОQ ($r=-0,27$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальна асертивність” та шкалою ІІІ методики ТОКАС ($r=-0,30$; $p=0,00$); шкалою “Екстернальний локус сексуального контролю” та методикою ТЛК ($r=-0,25$; $p=0,00$); шкалою “Сексуальне задоволення” та шкалою «Міжособистісні взаємини» методики ОQ ($r=-0,57$; $p=0,00$).

Можемо підсумувати, що шкали україномовного варіанту MSQ загалом мають зв'язок з дотичними теоретичними конструктами: зокрема, якщо людина володіє певними особистісними рисами (впевненість), переживає ті чи інші емоційні стани (задоволення, тривога, депресія) чи схильностями сприймати та реагувати на події певним чином (локус контролю, самоусвідомлення, мотивація), то це до певної міри має зв'язок і з її психологічними тенденціями у сексуальній сфері.

3.5. Оцінка факторної структури MSQ

Для того, щоб підтвердити відтворюваність структури оригінального опитувальника MSQ у його україномовній версії, отримані дані опитування були піддані факторному аналізу. Результати представлені у Додаток В.

На основі таблиці результатів підсумовуємо, що загалом збережено оригінальну 12-факторну модель опитувальника, до того ж, відсутні крос-навантаження. Така кількість факторів описує 68% сукупної дисперсії, що є значущим показником. Таблиця власних значень (Eigenvalues) подана у Додаток Д.

Як демонструє таблиця результатів, не всі фактори за своїм складом відповідають наповненню шкал в оригінальній методиці. Відповідність шкалам в оригінальному варіанті MSQ зафіксовано у факторах 9 (шкала “Сексуальна впевненість”), 8 (шкала “Страх сексуальних стосунків”), 4 (шкала “Сексуальний моніторинг”).

Частково збігаються з оригінальними шкалами фактори: 2 (“Сексуальна одержимість”), проте туди також потрапило питання 17 зі шкали “Сексуальна мотивація (7 фактор)”; 5 (“Екстернальний локус сексуального контролю”), проте одне з питань даної шкали було віднесено в окремий 10 фактор; 6 (“Сексуальна асертивність”), проте питання 19 та 31, які в оригінальній версії методики є оберненими, в даному випадку були визначені програмою як прямі; 7 (“Сексуальна мотивація”), де 1 питання було віднесено до фактору 2 (“Сексуальна одержимість”), і куди потрапило питання 42, яке в оригінальній версії опитувальника належить шкалі “Сексуальна тривога”.

Є також фактори, які являють собою скупчення питань з одночасно декількох шкал методики. До фактору 1 були віднесені деякі питання шкал “Сексуальна тривога”, “Сексуальна депресія”, одне питання шкали “Страх сексуальних стосунків”, а також “Сексуальне задоволення” та “Сексуальна впевненість” (питання останніх двох шкал були визначені програмою як обернені). До фактору 3 увійшли деякі питання шкал “Інтернальний локус сексуального контролю” та “Сексуальне самоусвідомлення”, а також одне питання шкали “Сексуальна тривога”.

Наостанок, декілька питань шкал “Інтернальний локус сексуального контролю” та “Сексуальне самоусвідомлення” були відокремлені та сформували фактори 11 та 12, відповідно.

3.6. Дискусія результатів

1) *Оцінка тест-ретестової надійності MSQ*

Проведений аналіз тест-ретестової надійності україномовної версії MSQ демонструє, що більшість шкал методики є надійними у часовому вимірі. Такі показники як сексуальна одержимість та сексуальна мотивація є більш змінними в часі, що загалом узгоджується з природою цих змінних, як про це йдеться в інших дослідженнях. Такий результат може мати декілька потенційних причин, як зазначає у своїй статті Polit Denise [54]. По-перше, дані тенденції цілком можуть змінюватись у часі. Дослідник Glenn Walters у статті розглядає сексуальну одержимість не в контексті особистісної патології, а як певний стиль життя [55]. Автор зазначає, що це досить динамічний феномен, який базується на умовах життя, стилі мислення та виборах кожної особистості. Martha McClintock у свою чергу, спираючись на визначення Giles, вказує, що сексуальна мотивація - це потяг, бажання, сексуальний інтерес [56]. Згадуючи Фрейда, вона також говорить, що це бажання в різні проміжки часу індивід може пригнічувати або сублимувати (тобто перетворити або скерувати сексуальну енергію на інший вид діяльності). Таким чином сексуальній мотивації також характерний динамізм та здатність змінювати свою силу із плином часу. По-друге, оскільки респонденти вже відповідали на запропоновані питання, при повторному тестуванні вони могли швидше зрозуміти сенс питання та “отримати” внутрішню відповідь. По-третє, не виключено, що у проміжку між тестом та ретестом респонденти цілком могли роздумувати про запропоновані твердження, що також могло вплинути на зміну відповідей. По-четверте, ще одна можлива причина - це, так зване, зміщення

реакції: з плином часу (а в нашому дослідженні пройшло близько 5 тижнів) може змінитися не стільки сам внутрішній конструкт, скільки його самооцінка людиною, в силу різноманітних причин (наприклад, зміна цінностей в житті).

Таким чином, це питання потребує більш детального розгляду у майбутніх дослідженнях. А наразі наше дослідження демонструє, що адаптована версія MSQ володіє необхідними показниками тест-ретестової надійності.

2) *Оцінка конструктної валідності MSQ*

Результати кореляційного аналізу вказані у попередньому розділі роботи демонструють високу конструктну валідність україномовної версії MSQ.

Найбільш міцний зв'язок встановлено між шкалами та контрольними питаннями, які напряму оцінювали певні аспекти сексуального життя (наприклад, шкалою “Сексуальна одержимість” та авторським контрольним питанням «За шкалою від 1 до 10, оцініть, будь ласка, наскільки часто Ви думаєте про секс» ($r=0.69$)). Між шкалами, які оцінювали певні психологічні ознаки загалом та лише у сексуальній сфері (наприклад, локусом тілесного контролю та локусом сексуального контролю) встановлено не такі міцні, втім значимі кореляційні зв'язки, що загалом узгоджується з нашим розумінням досліджуваних конструктів.

Важливим є те, що зв'язок між шкалою “Сексуальна асертивність” та методикою “ТОКАС” виявився оберненим, що суперечить очікуваному результату. Це означає, що сексуальна асертивність від'ємно пов'язана із поведінковим аспектом асертивності. Такий результат є непередбачуваним нами, і цьому може бути декілька причин.

По-перше, причиною можуть бути культуральні особливості в розумінні поняття сексуальності серед респондентів-американців та українців. На сьогодні крос-культурних досліджень, які висвітлювали б відмінності розуміння і сприйняття феномену сексуальності у американському та

українському суспільстві поки немає. Це, певним чином, унеможливило якісний аналіз цієї причини у даній роботі, проте відкриває широке коло перспектив для майбутніх досліджень.

По-друге, перекладені українською твердження шкали “Сексуальна асертивність” в більшості своїй стосуються прямого висловлення власних сексуальних бажань та уподобань. Можливо, що обрана нами шкала “Поведінковий компонент асертивності” методики ТОКАС не зовсім коректно відображає зміст шкали “Сексуальна асертивність” MSQ. Можна припустити, що дана шкала MSQ описує якийсь інший компонент асертивності. Відповідно, застосування іншої методики або шкали може дати бажані результати.

Отже, загалом україномовний варіант MSQ володіє показниками конструктної валідності, втім у даному аспекті можуть бути проведені і інші дослідження особливостей зв'язку шкал MSQ з іншими дотичними та відмінними психологічними конструктами.

3) *Оцінка факторної структури MSQ*

У нашому дослідженні україномовна версія MSQ відтворила 12-факторну модель англomовної версії, а також аналіз не виявив крос-навантажень (тобто, кожне питання займало свою нішу, належало до певного фактору), які були присутні і зазначені авторами ориганіального опитувальника. Проте, не всі сформовані фактори повноцінно відтворювали зміст шкал опитувальника.

Важливим є зазначити декілька особливостей проведеного факторного аналізу. По-перше, шкали “Сексуальна тривога”, “Сексуальна депресія” та обернені значення шкали “Сексуальне задоволення” були згруповані програмою в один фактор. До того ж, питання шкали “Сексуальна тривога” увійшли аж у 3 фактори. Близькими за змістом з математичної точки зору були визначені також шкали “Інтернальний локус сексуального контролю” та “Сексуальне самоусвідомлення”. Хоча теоретично ці поняття не є тотожними, математично вони є спорідненими. Автори методики зазначають, що

зіштовхнулися зі схожою проблемою [8]. В оригінальній версії опитувальника шкали “Сексуальна депресія” та “Сексуальна тривога” були також визначені програмою, як близькі за своїм змістом. Відтак, Снелл та Фішер пропонують у подальших дослідженнях переформулювати або змінити питання шкал аби розмежувати ці психологічні тенденції та збільшити незалежність шкал одна від одної. Також автори припускають, що збільшення кількості тверджень у цих шкалах може також покращити показники факторної валідності MSQ.

У табл. 3.4 ми зобразили ті питання, які увійшли до Фактору 1, а також шкали, до яких вони входять в оригінальній версії MSQ. З чого бачимо, що фактор 1 можна було б назвати Шкалою сексуального задоволення, яка б містила як прямі запитання про задоволення, так і обернені – про наявність у сексуальних стосунках тривоги, пригнічення та інших неприємних переживань.

Таблиця 3.4

Питання Фактору 1 та шкали, до яких вони входять

Твердження	Шкали
6. Я відчуваю тривогу* , коли думаю про моє сексуальне життя.	Сексуальна тривога
8. Почуваюся пригнічено щодо сексуальної сфери мого життя.	Сексуальна депресія
12. Я задоволений (-а)* тим, як задовольняються мої сексуальні потреби.	Сексуальне задоволення
20. Я розчарований (-на)* якістю свого сексуального життя.	Сексуальна депресія
24. Я задоволений (-на)* своїми сексуальними стосунками.	Сексуальне задоволення
30. Роздуми про сексуальні аспекти мого життя залишають чимало неприємних переживань* .	Сексуальна тривога
36. Мої сексуальні стосунки відповідають моїм очікуванням* .	Сексуальне задоволення
44. Я нещасливий (-а)* у сексуальних стосунках.	Сексуальна депресія

Продовження табл. 3.4

49. Під час сексуального контакту я почуваюся / почувався (-лася) б впевнено* .	Сексуальна впевненість
48. Порівняно з більшістю інших людей, мої сексуальні стосунки дуже добрі* .	Сексуальне задоволення
54. Я нервую* , коли думаю про сексуальну сферу свого життя.	Сексуальна тривога
56. Мені сумно* , коли думаю про свій сексуальний досвід.	Сексуальна депресія
60. Я задоволений (-на)* своїм сексуальним життям.	Сексуальне задоволення

Примітка. * Жовтим кольором ми виокремили ті слова, які характеризують певні аспекти сексуального життя.

Отже, бачимо, що Фактор 1 включає твердження, які описують тривогу, розчарування, пригніченість, неприємні відчуття, нещастя, та протилежні значення до слів задоволений та впевнений. Ці поняття стосуються різних шкал, зокрема шкал тривоги, депресії, задоволення та впевненості (обернені значення останніх двох шкал). Проте в даному випадку вони сприйнялися респондентами як тотожні, ті, які мають в собі спільне ядро та є по суті синонімічними описами одного й того ж. Відтак, ми можемо запропонувати назвати цей фактор відповідно до питання, яке несе найбільше факторне навантаження. Це питання 20, яке звучить так: “Я розчарований (-на) якістю свого сексуального життя”. Таким чином, Фактор 1 може уособлювати собою шкалу під назвою “Сексуальне задоволення”.

По-друге, деякі питання були відокремлені від інших питань однієї шкали в окремий фактор (наприклад, питання №57 у шкалі “Екстернальний локус сексуального контролю”, а також питання шкал “Сексуальне самоусвідомлення” та “Інтернальний локус сексуального контролю”), що

свідчить про недостатньо сильну кореляцію між твердженнями, хоча аналіз внутрішньої узгодженості шкал демонструє високі показники. Можна припустити, що видалення таких питань або їхнє переформулювання покращить ситуацію.

Отже, у наступних дослідженнях варто звернути увагу на диференціацію тих понять, які з математичної точки зору є спорідненими. Можливо, слід по-іншому сформулювати деякі питання опитувальника або удосконалити переклад окремих тверджень. Не можна також виключати і культуральний фактор, який міг вплинути на розуміння респондентами змісту питань. Відповідно до цього ми запропонували нову шкалу “Сексуальне задоволення”. На додачу, покращити показники факторної валідності може допомогти збільшення кількості досліджуваних.

Маємо все ж таки зауважити, що даний опитувальник є досить масивним як за кількістю питань, так і за кількістю вимірюваних тенденцій (шкал). В такому випадку досягнення факторної структури, яка б повністю відтворювала оригінальний варіант опитувальника, може бути неможливим. Одним із варіантів вирішення є скорочення кількості оціночних шкал, проте, як зазначають автори оригінальної методики, це значно звужить коло досліджуваних психологічних тенденцій, на які спрямована методика. Ми розділяємо їхню думку, адже, запропонована авторами теоретична модель опитувальника добре описує зазначені вище конструкти.

Відтак, робимо висновок, що україномовна версія опитувальника MSQ в загальному добре відтворює факторну структуру оригінальної англійської версії, зважаючи на масивність опитувальника, втім може потребувати подальшого доопрацювання в напрямку кращій відповідності факторній структурі. Це може бути доброю перспективою наступних досліджень психометричних властивостей MSQ.

Висновки до третього розділу

В результаті оцінки нормативних показників методики MSQ з'ясовано, що розподіли шкал не відповідають нормальному, а отже, наступний аналіз був здійснений із застосуванням непараметричних критеріїв.

Оцінка внутрішньої та ретестової надійності методики демонструють значущі результати. Зокрема, показники внутрішньої узгодженості шкал MSQ є значущими, що відповідає оригінальній версії опитувальника. Що стосується відтворюваності результатів - показники також є значущими, хоча також виявлено, що шкали «Сексуальної одержимості» та «Сексуальної мотивації» володіють меншими показниками стабільності в часі. Однак, це узгоджується з динамічною природою цих змінних. Зокрема про це йдеться і в інших дослідженнях.

Результати оцінки факторної структури україномовного опитувальника свідчать про досить високу відтворюваність факторної структури оригінальної версії. Більша частина факторів майже повністю відтворюють зміст шкал англomовного варіанту методики. Проте в цьому випадку також виявлено деякі неузгодженості, які відкривають перспективи для подальших досліджень. Як варіант, за рахунок укрупнення та зменшення кількості шкал опитувальнику. Втім такий результат буде досягатися ціною втрати окремих потенційно цікавих для вивчення змінних, наприклад, показників сексуальної тривоги чи сексуальної депресії. Можливо, хорошим варіантом буде аналіз всіх питань та пропонування власної, нової факторної структури, із врахуванням культурального контексту.

Аналіз конструктивної валідності адаптованої методики показав також значущий результат. Кореляційний аналіз шкал україномовної версії методики MSQ з іншими методиками та шкалами, які оцінюють схожі психологічні тенденції демонструє прогнозований результат – загалом особистісні якості мають зв'язок зі схожими якостями, які проявляють себе безпосередньо у сексуальних стосунках.

Можемо підсумувати, що україномовна версія опитувальника MSQ демонструє значущі психометричні показники, відтак може бути рекомендованою до використання її у вітчизняних дослідженнях, які мають на меті вивчення саме психологічних тенденцій сексуальності.

ВИСНОВКИ

Дослідження сексуальної сфери особистості в Україні лише починає набирати обертів. Поява якісної психодіагностичної методики в арсеналі вітчизняних психологів та психотерапевтів сприятиме ефективній роботі як на етапі діагностики, так і на етапі терапії або корекції сексуальних стосунків. До того ж, це зробить вагомий внесок і в теоретичне розуміння сексуальності власне як психологічного або особистісного феномену.

Аналіз літератури був спрямований в першу чергу на операціоналізацію поняття сексуальності, в основному зарубіжними вченими. Також у роботі ми окреслили, що біологічні, соціальні та психологічні фактори здатні впливати на сексуальність особистості, втім детальніше зупинившись саме на психологічних факторах сексуальності. У фокусі нашої уваги були саме психологічні тенденції, які впливають на сексуальність, які були детально описані Вільямом Снеллом та Террі Фішер. На основі виокремлених 12 таких тенденцій нами було створено Багатофакторний опитувальник сексуальності. Відтак наша робота полягала у адаптації цього опитувальника, перевірці його надійності та валідності на україномовній вибірці.

Оцінка тест-ретестової та внутрішньої надійності україномовного варіанту MSQ демонструє значущі результати. Шкали опитувальника володіють добрим рівнем внутрішньої узгодженості, а відтворюваність результатів у часовому просторі є цілком задовільною. Статистично значущі зміни були зафіксовані лише у шкалах “Сексуальна мотивація” та “Сексуальна одержимість”. Ми описали декілька можливих причин таких результатів та підсумували, що це питання в майбутньому потребує додаткової уваги.

Результати оцінки факторної структури україномовного опитувальника свідчать про значну відтворюваність факторної структури оригінальної його версії. Більша половина факторів майже повністю відтворюють зміст шкал англійського варіанту методики. Все ж таки, певні неузгодженості присутні. Причиною може бути масивність опитувальника та, як наслідок, недосяжність

ідеальної факторної структури. Також має місце культуральних компонент. В результаті сприйняття респондентами питань різних шкал як таких, що стосуються приблизно одного явища, Фактор 1 вміщував в себе одночасно декілька шкал оригінальної версії MSQ. Внаслідок останнього було запропоновано ввести нову обернену шкалу «Сексуальне задоволення» (Фактор 1), яка вміщувала б в себе питання шкал «Сексуальна тривога», «Сексуальна депресія», «Сексуальне задоволення» (прямі питання), «Страх сексуальних стосунків» та «Сексуальна впевненість». Можливо, такий варіант україномовного MSQ продемонструє кращі результати факторного аналізу, втім ціною втрати характеристик потенційно цікавих для наступних досліджень. Це питання наразі є предметом наступних досліджень.

Конструктна валідність адаптованого MSQ також показує значущі та теоретично прогнозовані результати. Кореляційні зв'язки виявилися досить міцними та статистично значущими, а також їхній характер відображав логіку шкал. Проте, у випадку зі шкалою «Сексуальна асертивність» та методикою ТОКАС зв'язок виявився оберненим, що не було нами передбачено. Відтак ми припускаємо, що заміна методики ТОКАС на іншу значно покращить показники.

Отже, у висновку ми зазначаємо, що адаптована україномовна версія методики MSQ демонструє достатні показники валідності та надійності, а отже може використовуватися у майбутніх наукових дослідженнях та практичній діяльності спеціалістів-психологів. Водночас, процедура психометричної оцінки опитувальника може бути продовжена за рахунок визначення можливих варіантів факторної структури та оцінки конструктної валідності у зв'язку з іншими подібними та відмінними теоретичними конструктами. Це відкриває перспективу для наступних досліджень та удосконалень адаптованого MSQ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федик О. Психологічні основи сексуальності: матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» / за ред. О. Федик. Івано-Франківськ: Плай, 2010. 163 с.
2. Макдугалл Д. Театри тела: Психоаналитический подход к лечению психосоматических расстройств / под ред. А.В. Россохина. Москва: КогитоЦентр, 2007. 215 с.
3. Shorter E. About the history of sexuality // Official journal of the Hungarian Association of Psychopharmacology. 2007. Vol. 9. № 1, P. 31-33
4. Kinsey A. , Pomeroy W. , Martin C. Sexual behavior in the human male. Philadelphia: Saunders, 1948. 1847 p.
5. Sexual behavior in the human female. / Kinsey A. et al. . Bloomington: Indiana University Press. 842 p.
6. Акимова Л. Психология сексуальности: уч.пособ. Одесса: СМІЛ, 2005. 198 с.
7. Діденко С. , Козлова О. Психологія сексуальності: підручник. Київ: Академвидав, 2009. 304 с.
8. Snell W. , Fisher T. The multidimensional sexuality questionnaire: An objective self-report measure of psychological tendencies associated with human sexuality // Sexual Abuse A Journal of Research and Treatment. 1993., Vol. 6. № 1, p. 27-55.
9. Методичні вказівки до вивчення дисципліни “Основи психології та педагогіки” для студентів заочної форми навчання // Навчальні видання / Вінницький Національний Технічний Університет. Вінниця, 2011. С. 139.
10. Карпенко В.О., Войтенко В.Л., Миколайчук М.І., Мединська Ю.Я. Сучасний стан психічного здоров'я студентської молоді: емоційна, міжособистісна та рольова сфери. Практична психологія і соціальна робота. 2012. № 11. С. 2–8.
11. Методика діагностики тілесного локусу контролю / Хомуленко Т. та ін. // Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. 2019. № 62. С. 293-316.

12. Validation and utility of a self-report version of PRIME-MD: the PHQ primary care study. Primary Care Evaluation of Mental Disorders. Patient Health Questionnaire / Spitzer R. et al. // JAMA. 1999., № 18 Vol. 282, p. 1737.
13. A brief measure for assessing generalized anxiety disorder: the GAD-7 / Spitzer R. et al. // Archives of internal medicine. 2006., № 10. Vol.166, p. 1092-1097.
14. The Satisfaction With Life Scale / Diener E. et al. // Journal of Personality Assessment. 1985., № 1. Vol. 49, p. 71-75.
15. Подоляк Н. Індивідуально-психологічні особливості асертивності особистості : дис. на здобуття наук. ступеня канд.псих.наук : 19.00.01, наук. кер. О.І. Санніков. Одеса, 2014. 200 с.
16. Кон И. Сексология: учеб.пособие для студ. высш.учеб.заведений. Москва: Академия, 2004. 384 с.
17. Жмуров В. Большая энциклопедия по психиатрии / за ред. В. А. Жмуров. Москва: Джангар, 2012. 864 с.
18. Корсини Р. , Ауэрбах А. Психологическая энциклопедия. 2-е изд. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 1876 с.
19. Grebe N. , Drea C. Human Sexuality // Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science. Rochester, 2017. P. 1-14.
20. Sandler J., Dare C., Holder A. The patient and the analyst: The basis of the psychoanalytic process. New York: International Universities Press, 1973. 250 p.
21. Фрейд З. По той бік принципу задоволення. Харків: Фоліо, 2009. 139 с.
22. Фрейд З. Три очерка по теории сексуальности // Психология бессознательного. Москва, 1990. С. 38.
23. Глуговский Д. Развитие и сексуальность // Журнал Практической психологии и Психоанализа. 2005.№ 1. URL: <https://psyjournal.ru/articles/razvitie-i-seksual№st>
24. Литвинский В. Сексуальность в сетях дискурса: от Фрейда к Фуко // Вестник Санкт-Петербургского университета. Философия и конфликтология. 2019.№ 1. С. 175-185.

- 25.Ференци Ш. Опыт на основе теории гениталий. Введение // Тело и подсознание. Снятие запретов с сексуальности / за ред. П.С.Гуревича. Москва, 2003. С. 592.
- 26.Хоффмайстер М. Вклад Микаэла Балинта в теорию и метод психоанализа // Энциклопедия глубинной психологии. Т.3. Последователи Фрейда / за ред. А. М. Боковиков. Москва. С. 125-178.
- 27.Крукс Р. , Баур К. Сексуальность. Москва: Прайм-Еврознак, 2005. 228 с.
- 28.Endel G. The need for a new medical model: a challenge for biomedicine // Science. 1977. Vol. 196. № 4286, p. 129-136.
- 29.Friedman R. , Downey J. Sexual Psychodynamics I: The Origins of Male Aggression // The Journal of the American Academy of Psychoanalysis and Dynamic Psychiatry. 2007.Vol. 35. № 1, p. 97-115.
- 30.Carvalho J. , №bre P. Biopsychosocial Determinants of Men's Sexual Desire: Testing an Integrative Model // The journal of sexual medicine. 2011.Vol. 8. № 3, p. 754-763.
- 31.Psychological Factors Involved in Sexual Desire, Sexual Activity, and Sexual Satisfaction: A Multi-factorial Perspective / Dosch A. et al. // Archives of Sexual Behavior. 2016. Vol. 48. № 8, p. 2029-2045.
- 32.Favez N. , Tissot H. Attachment tendencies and sexual activities: The mediating role of representations of sex // Journal of Social and Personal Relationships. 2016. Vol. 34. № 5, p. 1-21.
- 33.Aubrey J. Does television exposure influence college-aged women's sexual self-concept? // Media Psychology. 2007. Vol. 10. № 2, P. 157-181.
- 34.Vickberg S. , Deaux K. Measuring the dimensions of women's sexuality: The women's sexual self- concept scale // Sex Roles. 2005. Vol. 53. 5, P. 361-369.
- 35.Andersen B. Surviving cancer: the importance of sexual self-concept // Med Pediatr Oncol. 1999. Vol. 33. № 1, p. 15-23.
- 36.Bio-psycho-social factors affecting sexual self-concept: A systematic review / Potki R. et al. // Electronic Physician. 2017.Vol. 9. № 9, P. 5172-5178.

37. Interview Mode and Measurement of Sexual Behaviors: Methodological Issues / Gribble J. et al. // *The Journal of Sex Research*. 1999. Vol. 36. № 1, P. 16-24.
38. Malamuth N. , Check J. The effects of mass media exposure on acceptance of violence against women: A field experiment // *Journal of Research in Personality*. 1981. Vol. 15. № 4, p. 436-446.
39. Hall G. Prediction of sexual aggression // *Clinical Psychology Review*. 1990. Vol. 10. № 2, p. 229-245.
40. Does COVID-19 pandemic affect sexual behaviour? A cross-sectional, cross-national online survey / Arafat S. et al. // *Psychiatry research* . 2020., Vol. 289. № 113050, p. 1-2.
41. Sexual functioning in women with eating disorders / Pinheiro A. et al. // *The International journal of eating disorders*. 2010., №. 2 Vol. 43, p. 123-129.
42. Snyder M. , Simpson J. , Gangestad S. Personality and sexual relations // *Journal of Personality and Social Psychology*. 1986., Vol. 51. №. 1, p. 181-190.
43. Mosher D. Sex guilt and sex myths in college men and women // *The Journal of Sex Research*. 1979., Vol. 15. № 3, p. 224-234.
44. Mosher D. The development and multitrait-multimethod matrix analysis of three measures of three aspects of guilt // *Journal of Consulting Psychology*. 1968., Vol. 32, p. 690-695.
45. Mosher D. The development and multitrait-multimethod matrix analysis of three measures of three aspects of guilt // *Journal of Consulting Psychology*. 1966., Vol. 30. № 1, p. 25-29.
46. Janda L. , O'grady K. Development of a Sex Anxiety Inventory // *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 1980., Vol. 48. № 2, p. 169-175.
47. Administration and scoring manual for the Outcome Questionnaire (OQ 45.1) / Lambert M. et al. // *Clinical Psychology and Psychotherapy*. 1996., №. 4 Vol. 3. p. 249-258.

48. Широка А. , Миколайчук М. Адаптація україномовної версії опитувальника результативності психотерапії ОQ-45.2: валідність та надійність // Науковий вісник Хресьонського державного університету. 2020. № 3. С. 201-213.
49. Коваленко В. , Фоменко Ю. Психологічні особливості прагнення до самоактуалізації чоловіка та дружини // Вісник Дніпропетровського університету. 2014., вип. 9 Т. 22. С. 59-66.
50. Utility of a new procedure for diagnosing mental disorders in primary care. The PRIME-MD 1000 study / Spitzer R. et al. // JAMA. 1994., № 22. Vol. 272, p. 1749-1756.
51. Validity and utility of the PRIME-MD Patient Health Questionnaire in assessment of 3000 obstetric-gynecologic patients: The PRIME-MD Patient Health Questionnaire Obstetrics-Gynecology Study / Spitzer R. et al. // American Journal of Obstetrics and Gynecology. 2000., № 3. Vol. 183, p. 759-769.
52. The Improving Access to Psychological Therapies Manual, 2020. 81 p.
53. ITC Guidelines for Translating and Adapting Tests (Second Edition) / Bartram D. et al. // International Journal of Testing. 2018., Vol. 2. №. 18. С. 101-134.
54. Polit D. Getting serious about test–retest reliability: a critique of retest research and some recommendations // Quality of Life Research. 2014., №. 6 Vol. 23, p. 1713-1720.
55. Walters G. Sexual preoccupation as a lifestyle // Sexual and Marital Therapy. 1996., №. 4 Vol. 11, p. 373-382.
56. McClintock M. Sexual Motivation // International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition). Florida, 2015. P. 759-767.

ДОДАТКИ

Додаток А

Детальна характеристика вибірки

Таблиця А.1

Детальна характеристика вибірки

Стать	N (%)	Сімейний статус	N (%)	Наявність дітей	N (%)	Кількість дітей	N (%)	Постійний сексуальний партнер	N (%)
Жінки	328 (86%)	Неодружені/-на	142 (50%)	Є	198 (52%)	1	96 (50%)	Є	280 (73%)
Чоловіки	54 (14%)	Одружені/-на	192 (37%)	Немає	184 (48%)	2	82 (42%)	Немає	102 (27%)
		Розлучені/-на	27 (7%)			3	13 (7%)		
		У стосунках	21 (5%)			4 і більше	2 (1%)		

Додаток Б

Гістограми узгодженості розподілу шкал методик із нормальним

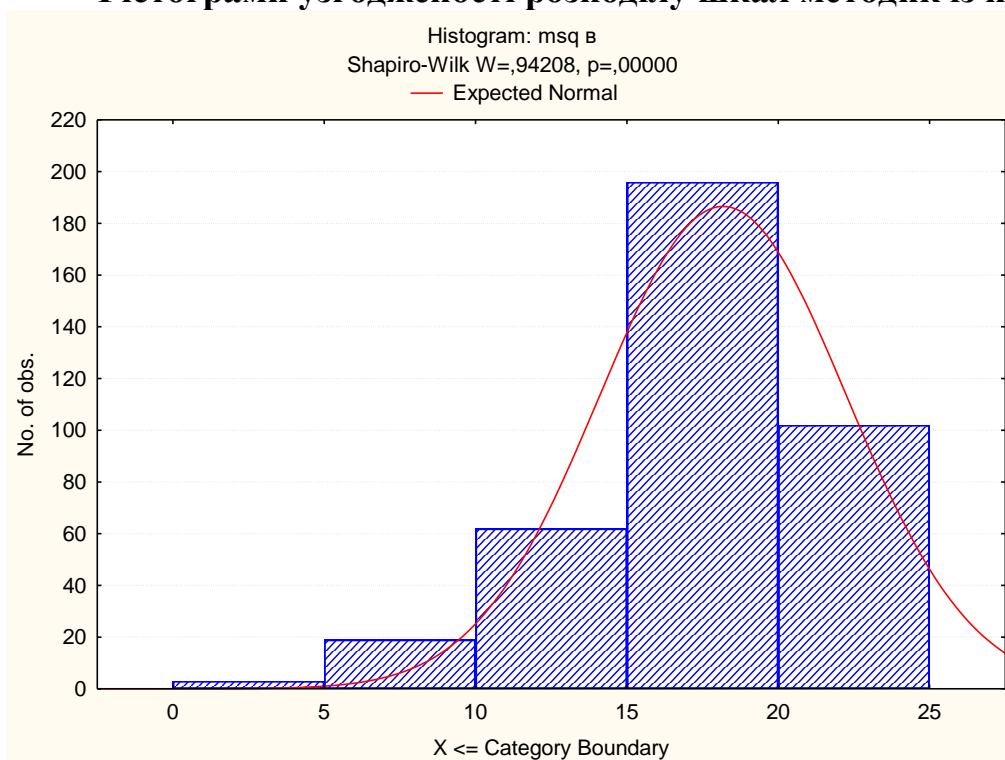

Рис. Б.1. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальна впевненість» із нормальним

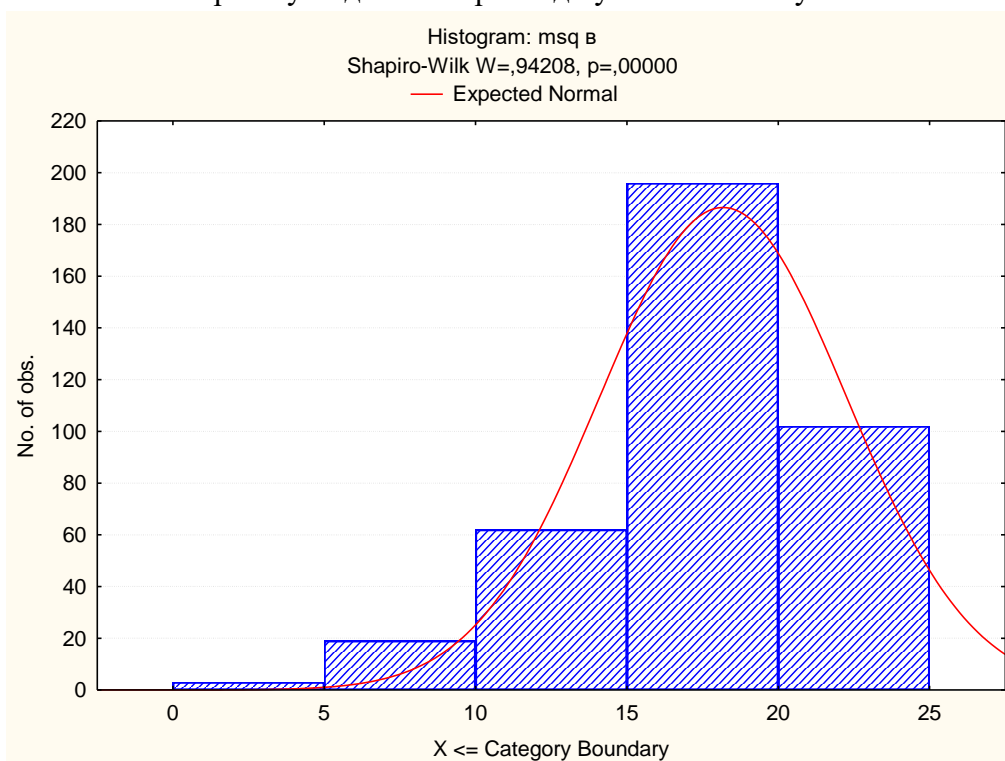

Рис. Б.2. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальна одержимість» із нормальним

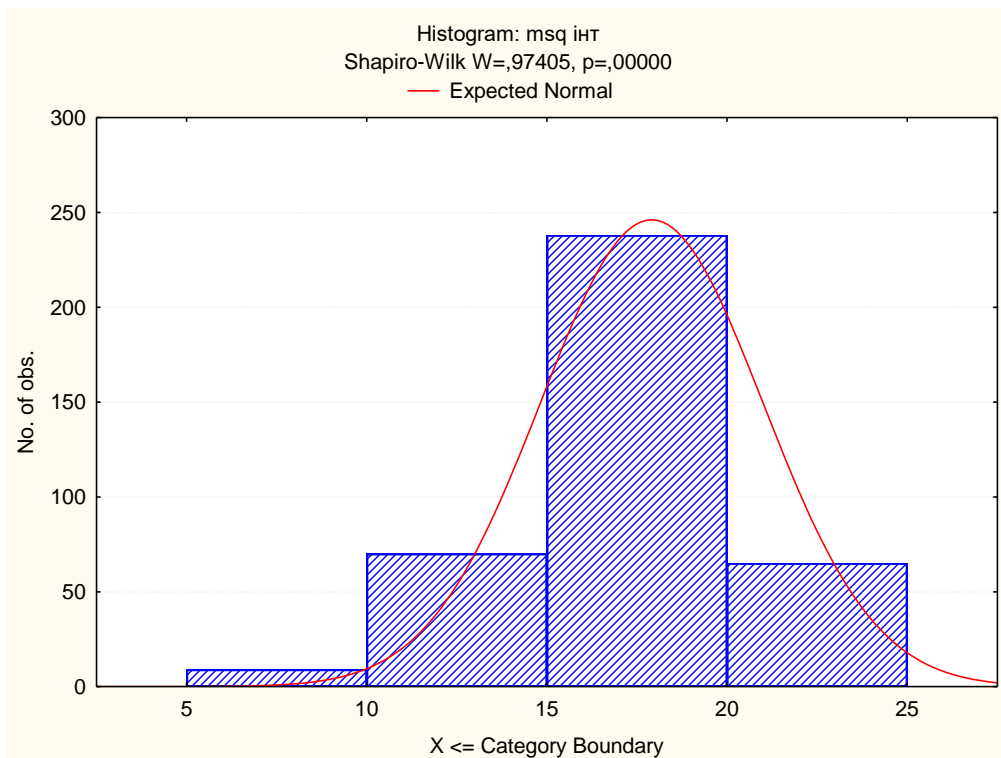

Рис. Б.3. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Інтернальний локус сексуального контролю» із нормальним

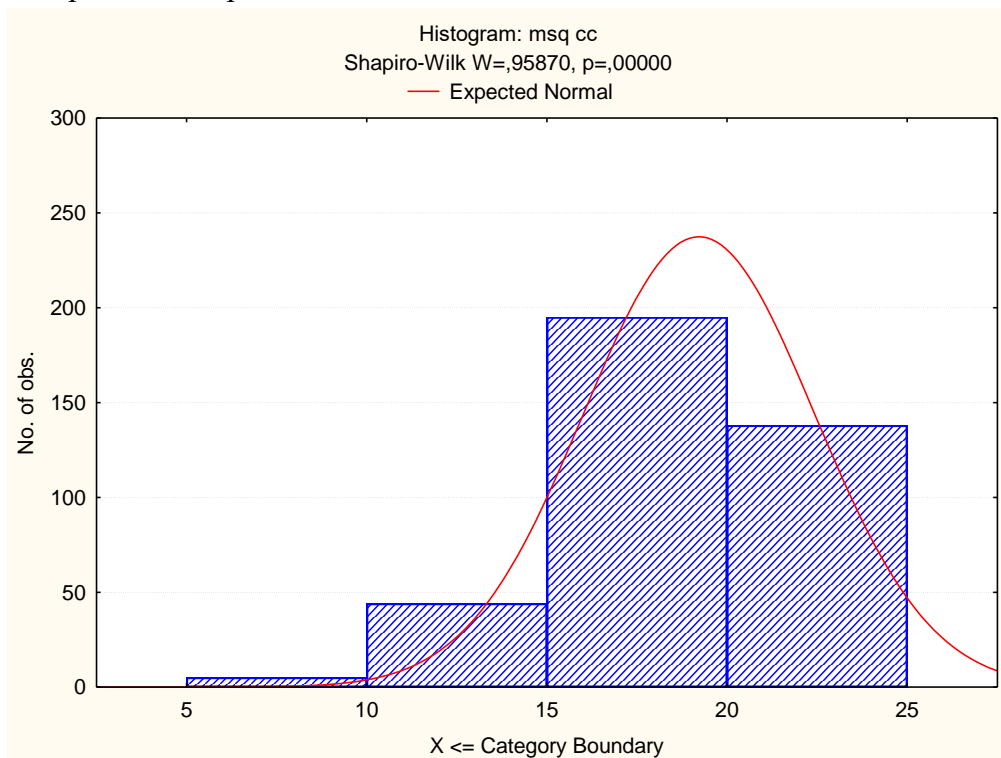

Рис. Б.4. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальне самоусвідомлення» із нормальним

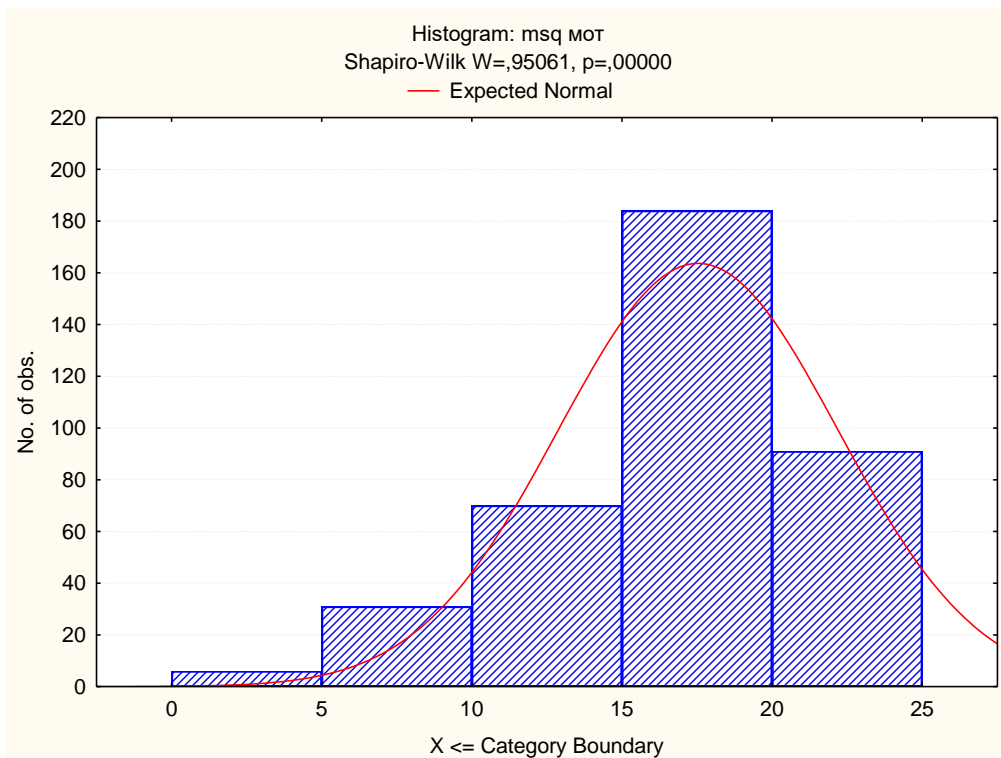

Рис. Б.5. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальна мотивація» із нормальним

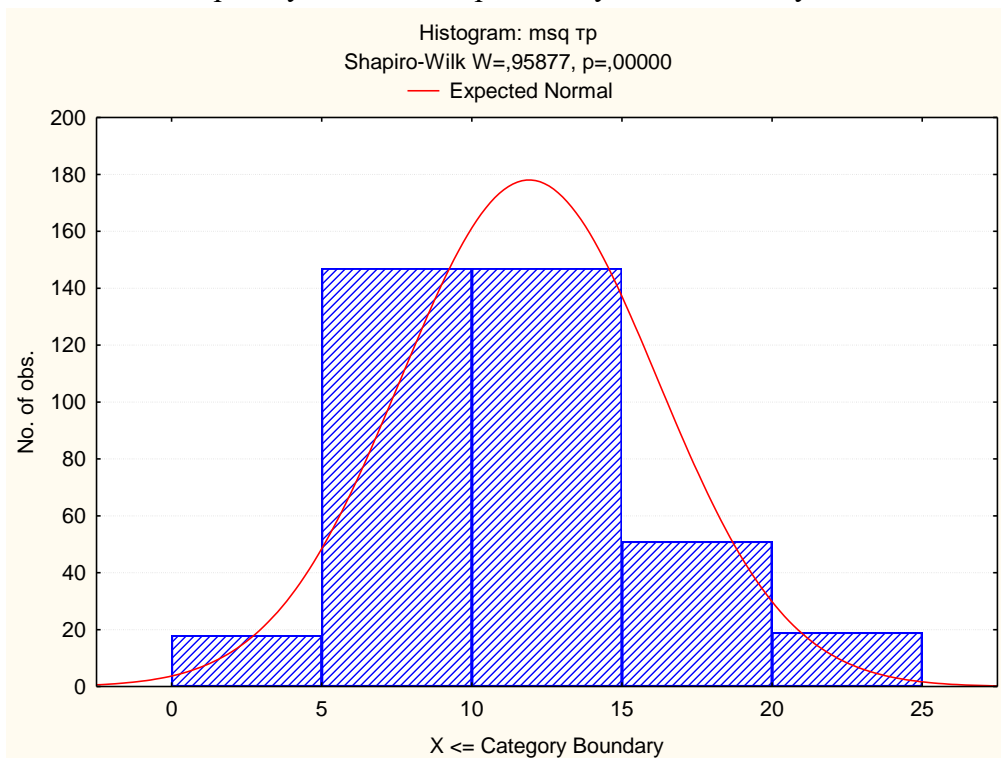

Рис. Б.6. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальна тривога» із нормальним

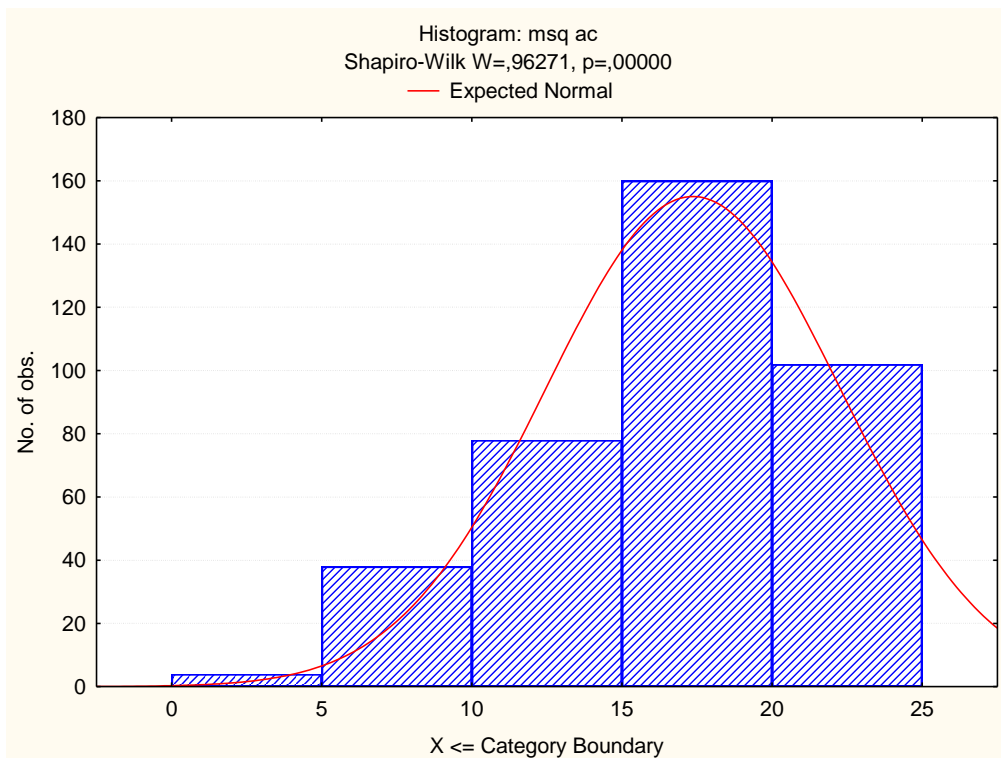

Рис. Б.7. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальна асертивність» із нормальним

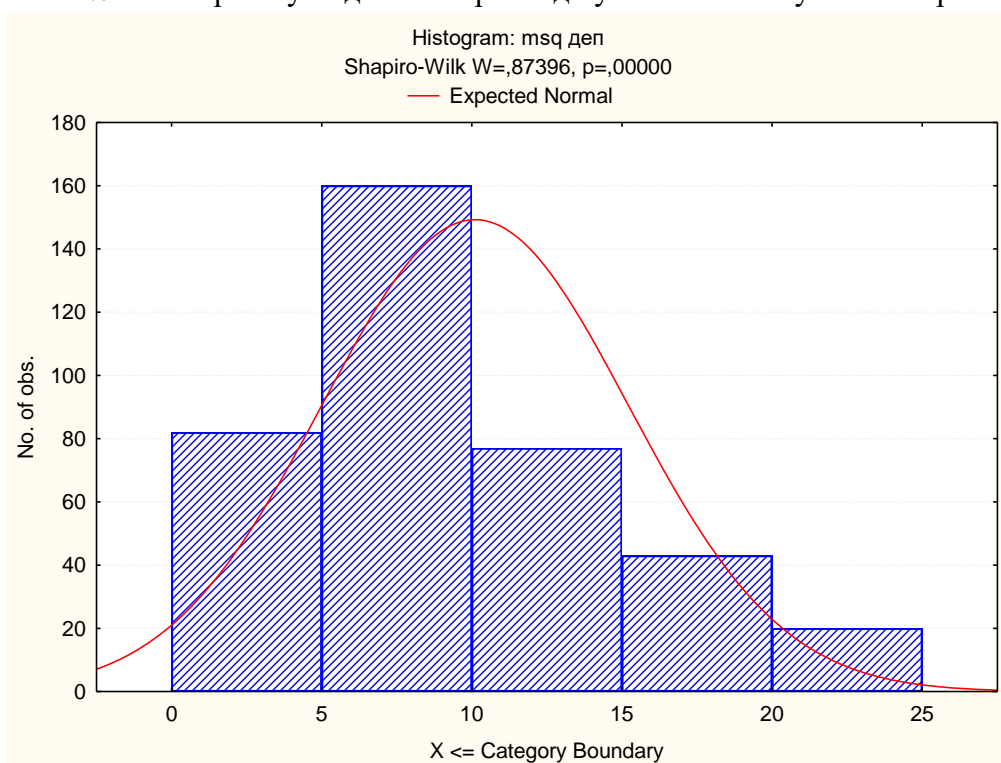

Рис. Б.8. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальна депресія» із нормальним

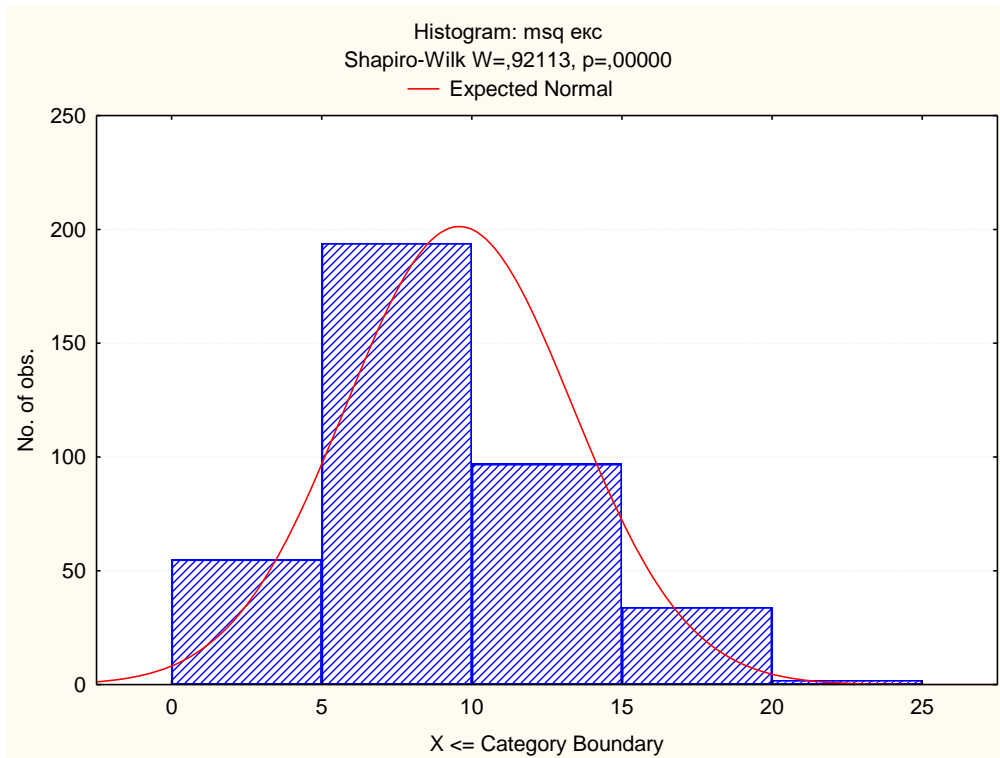

Рис. Б.9. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Екстернальний локус сексуального контролю» із нормальним

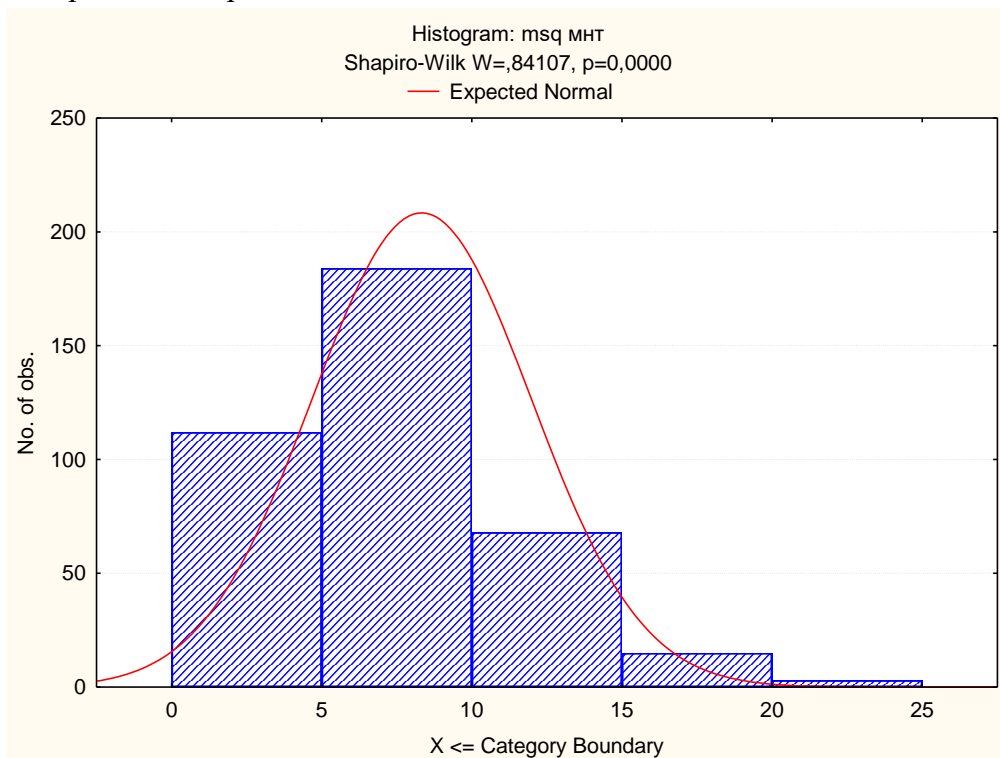

Рис. Б.10. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальний моніторинг» із нормальним

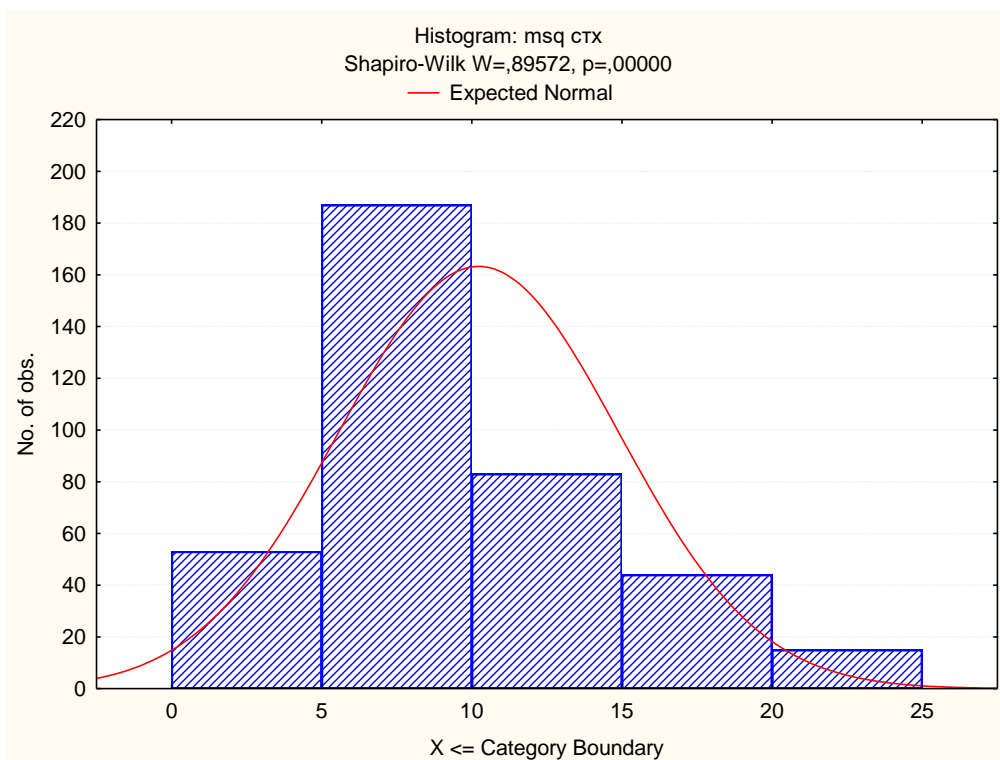

Рис. Б.11. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Страх сексуальних стосунків» із нормальним

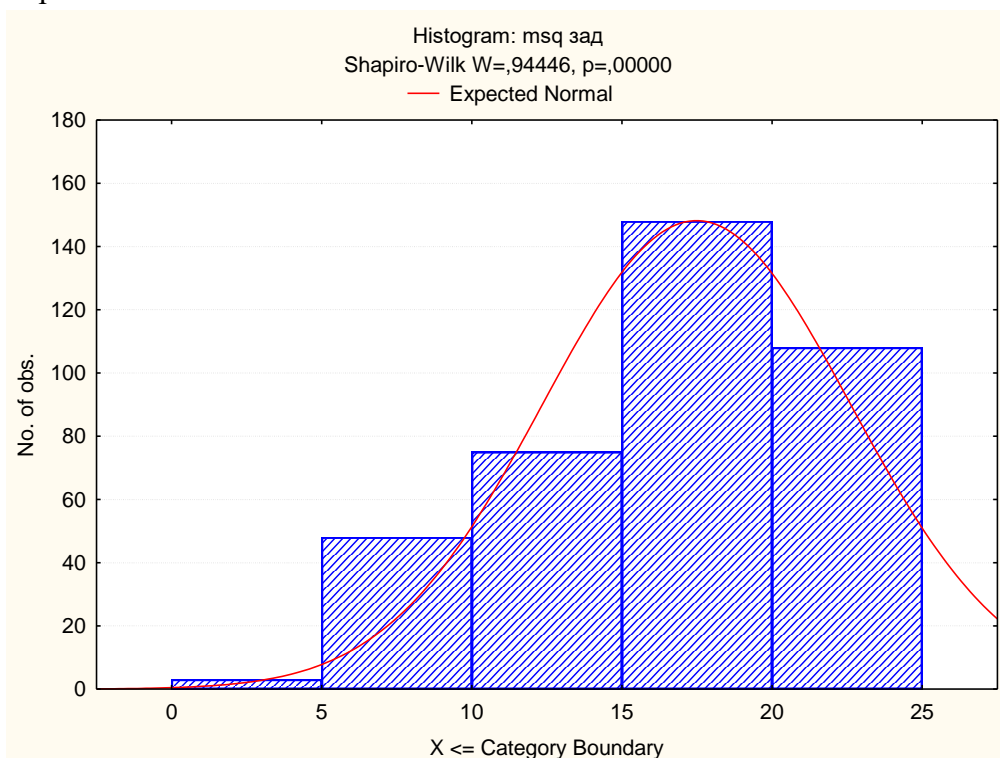

Рис. Б.12. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Сексуальне задоволення» із нормальним

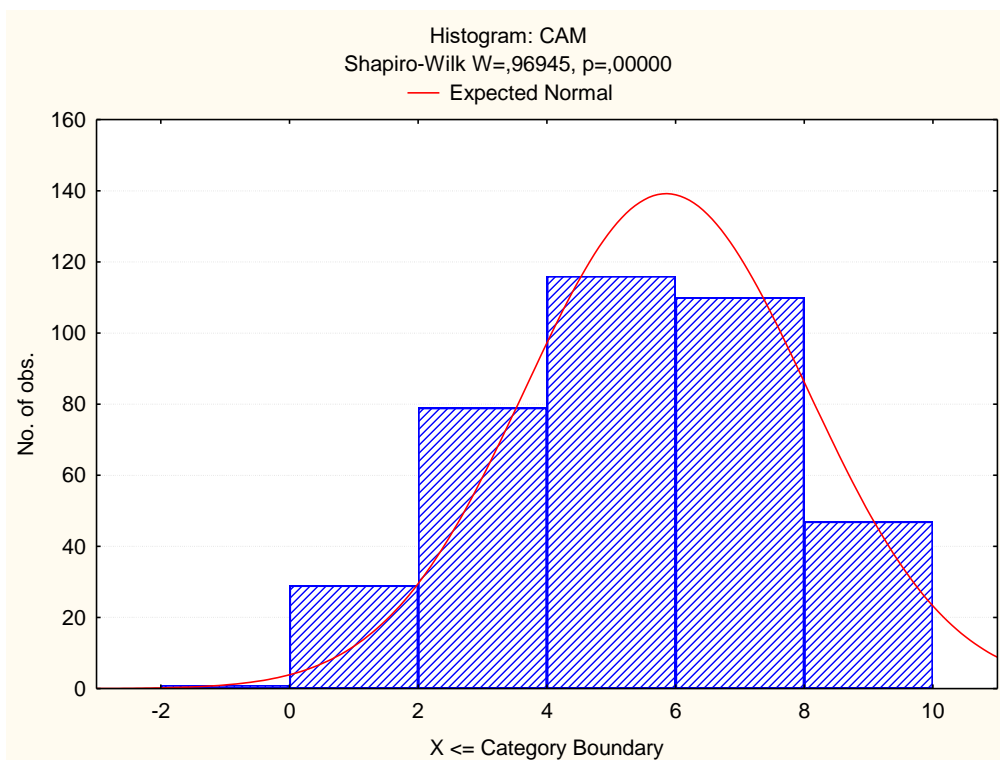

Рис. Б.13. Гістограма узгодженості розподілу шкали «САМОАЛ» із нормальним

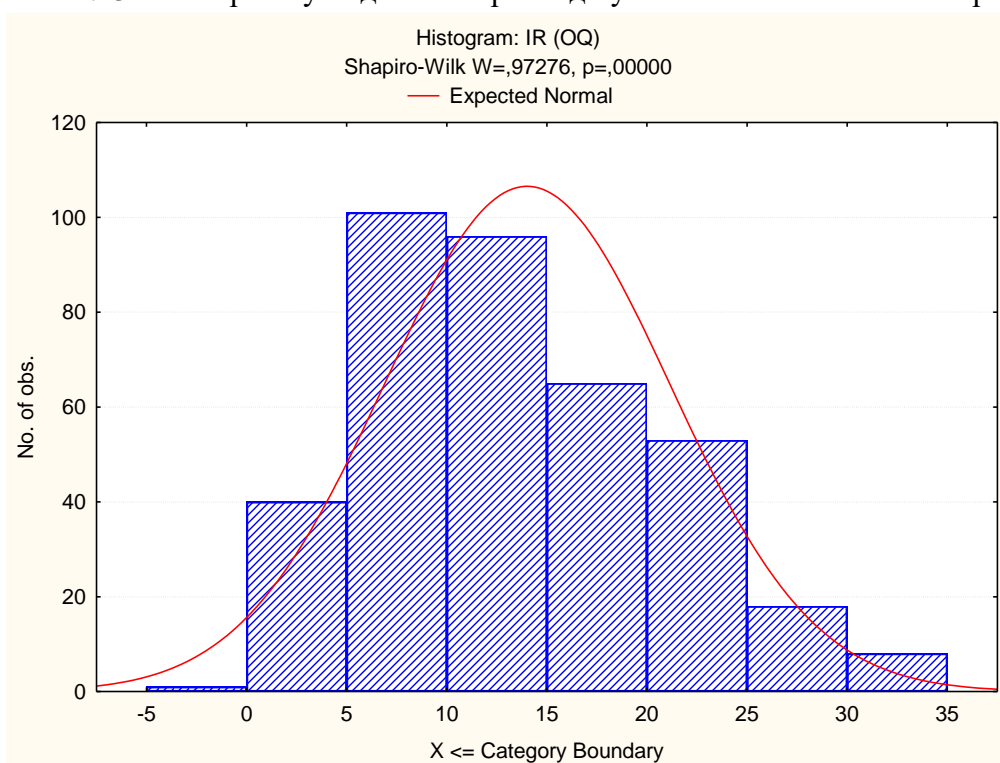

Рис. Б.14. Гістограма узгодженості розподілу шкали «OQ» із нормальним

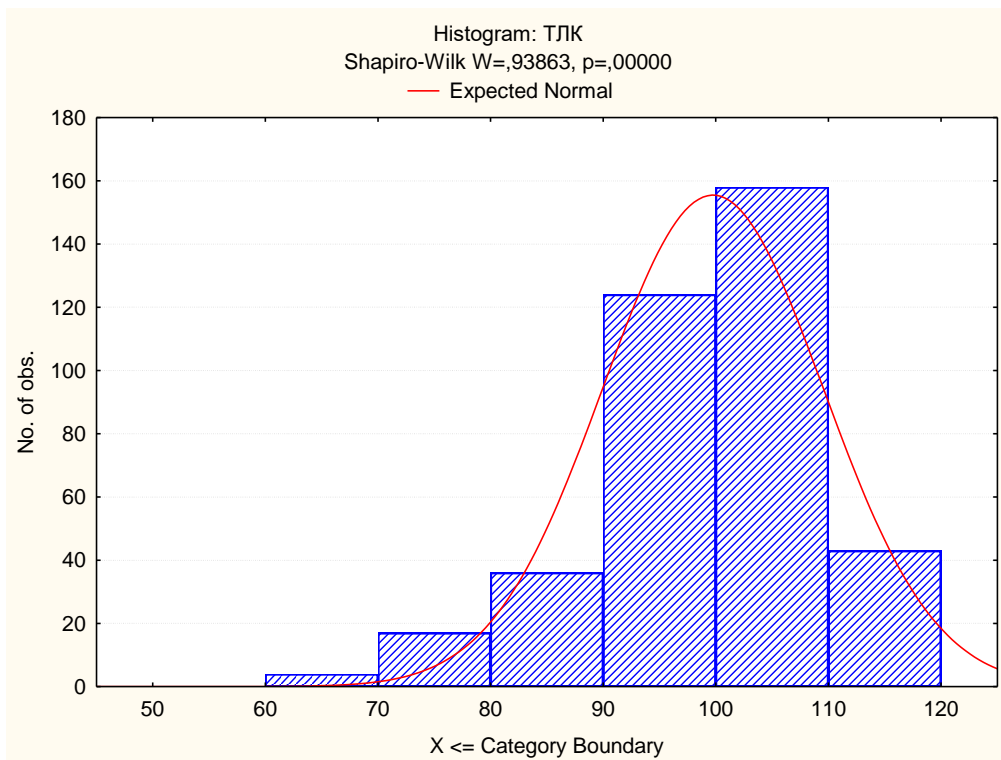

Рис. Б.15. Гістограма узгодженості розподілу шкали «ТЛК» із нормальним

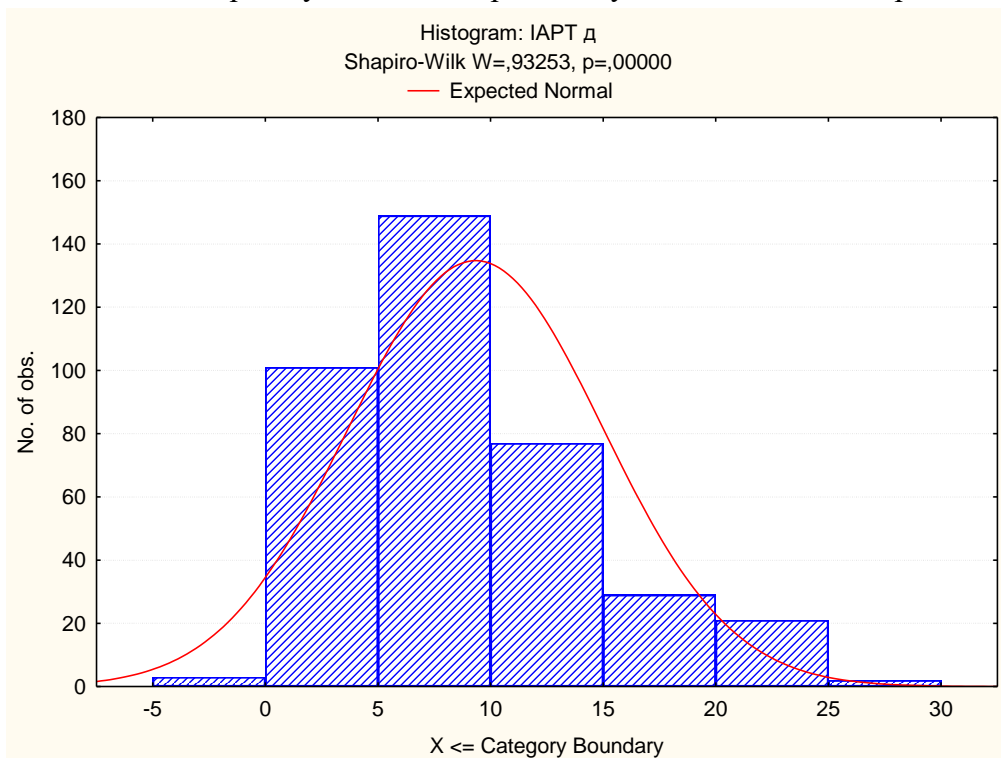

Рис. Б.16. Гістограма узгодженості розподілу шкали «PHQ-9» із нормальним

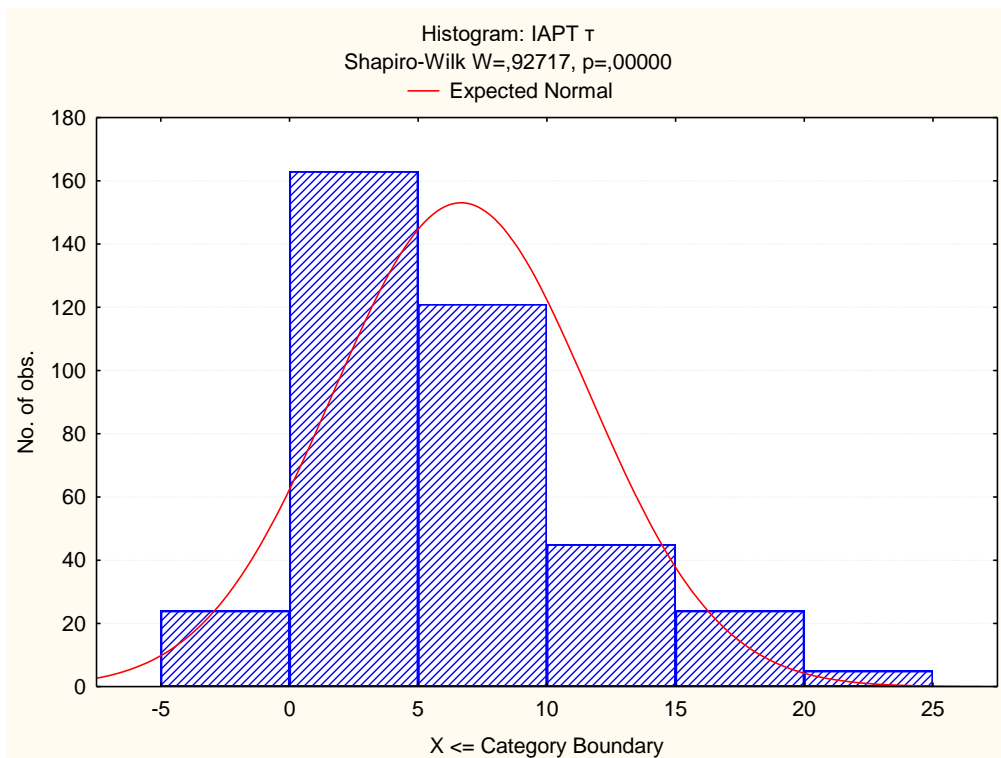

Рис. Б.17. Гістограма узгодженості розподілу шкали «GAD-7» із нормальним

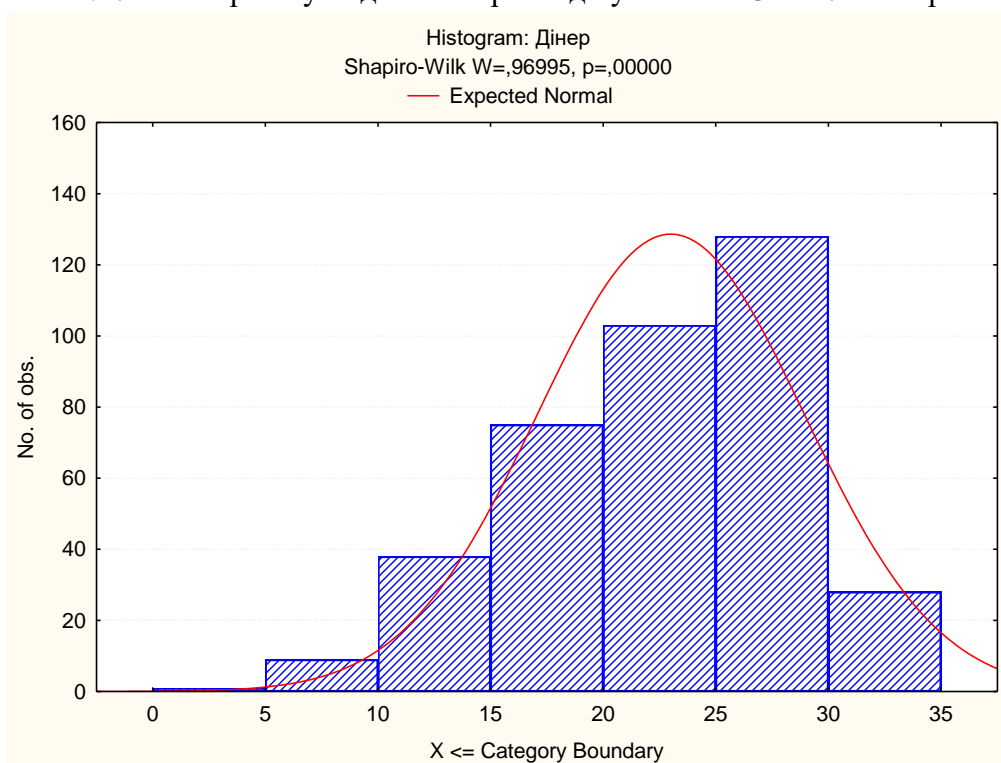

Рис. Б.18. Гістограма узгодженості розподілу шкали «Методика на визначення рівня задоволеності життям Е. Дінера» із нормальним

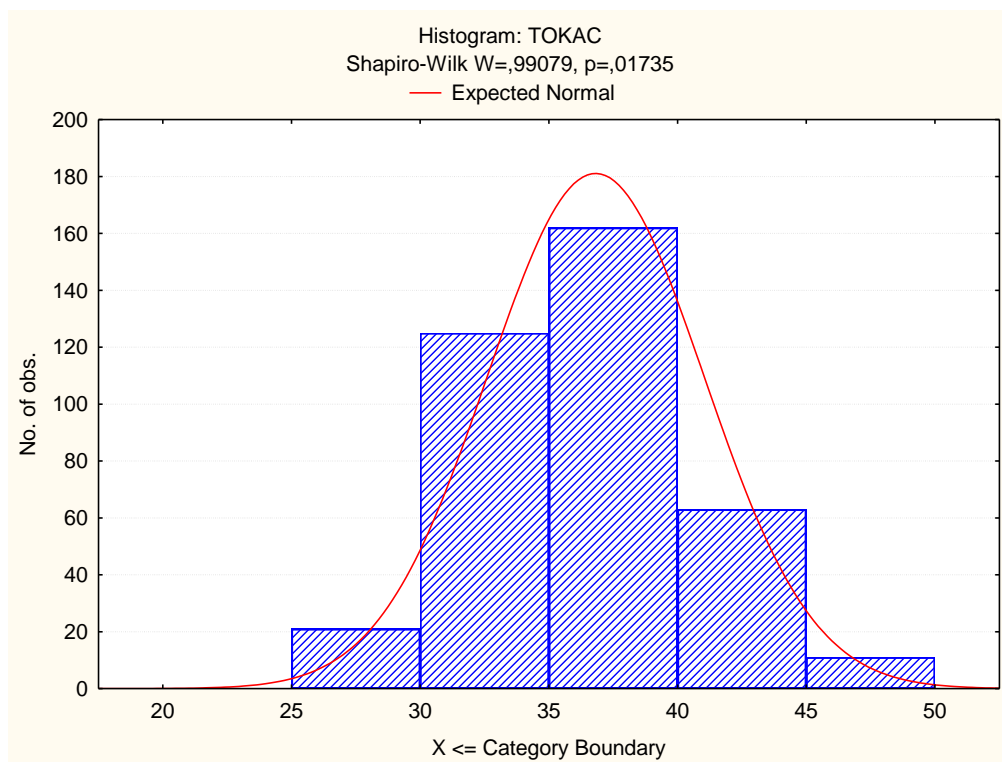

Рис. Б.19. Гістограма узгодженості розподілу шкали «ТОКАС» із нормальним

Додаток В

Таблиця В.1.

Результати факторного аналізу

Factor Loadings (Varimax normalized) (Spreadsheet10) Extraction: Principal components (Marked loadings are >,400000)												
	Fact or - 1	Fact or - 2	Fact or - 3	Fact or - 4	Fact or - 5	Fact or - 6	Fact or - 7	Fact or - 8	Fact or - 9	Fact or - 10	Fact or - 11	Fact or - 12
MSQ 1	- 0,368 333	0,18 6538	0,05 1531	- 0,01 5910	- 0,01 1428	0,21 1719	0,15 5049	0,133 129	0,67 7928 *	- 0,078 968	- 0,027 331	0,073 232
MSQ 2	- 0,000 155	0,78 6423 *	0,06 0619	0,01 0670	0,03 2795	0,12 3736	0,27 1493	0,082 833	0,09 3007	0,015 775	- 0,038 978	0,053 159
MSQ 3	- 0,012 656	0,09 8388	0,53 6960 *	0,02 1869	- 0,11 9431	- 0,00 3791	0,02 2444	0,049 142	0,12 1527	- 0,146 453	0,271 869	0,124 332
MSQ 4	- 0,179 706	0,10 0794	0,32 2776	- 0,08 8385	0,01 0500	0,34 9881	0,08 1925	0,237 964	0,12 6423	0,090 155	0,039 167	0,438 071*
MSQ 5	- 0,080 346	0,22 2364	- 0,04 6351	0,04 8780	- 0,03 1828	0,24 8291	0,69 1607 *	0,157 414	0,17 7917	- 0,005 532	0,101 137	0,118 424
MSQ 6	0,590 132*	0,11 8032	0,14 4528	0,17 0184	0,11 5331	- 0,04 3975	0,03 8009	- 0,220 070	- 0,22 5727	0,283 710	0,072 358	- 0,179 497
MSQ 7	- 0,241 342	0,16 6006	0,09 1339	0,00 0184	- 0,01 9514	0,69 3118 *	0,16 3279	0,092 139	0,24 8142	0,041 323	0,031 024	0,131 830
MSQ 8	0,770 503*	0,05 5996	0,02 0940	0,11 4641	0,13 7115	- 0,09 4120	0,07 1733	- 0,111 261	- 0,09 0109	0,102 119	0,018 118	- 0,046 595
MSQ 9	0,234 723	0,04 9380	- 0,07 8915	0,05 1033	0,75 9582 *	- 0,02 5234	0,03 3435	- 0,119 795	0,06 3460	0,065 045	0,100 474	- 0,107 786
MSQ 10	0,209 292	0,07 2263	0,04 8480	0,73 1529 *	0,13 7819	- 0,02 9197	0,15 0309	- 0,074 252	0,07 1322	- 0,084 749	- 0,034 107	- 0,106 134
MSQ 11	0,236 732	0,01 2042	- 0,07 4240	0,13 9656	- 0,09 0082	- 0,12 3590	0,01 8056	- 0,770 896*	- 0,03 4305	0,039 526	- 0,081 834	0,061 632
MSQ 12	- 0,764 314*	0,05 3551	0,08 7610	- 0,02 4299	- 0,09 0577	0,18 2906	0,05 1983	0,077 684	0,14 8014	0,150 804	- 0,020 169	0,038 523
MSQ 13	- 0,260 701	0,20 6671	0,14 2406	0,00 2647	0,07 0443	0,23 9191	0,14 0824	0,149 391	0,72 3376 *	0,013 284	- 0,005 091	- 0,000 117

Продовження табл. 3.3

MSQ 14	0,047 714	0,78 0456 *	- 0,02 3716	0,12 3646	0,11 8860	0,08 6717	0,10 4278	- 0,106 735	0,15 0989	0,097 866	- 0,025 568	0,031 274
MSQ 15	0,050 213	0,13 6698	0,11 1252	- 0,02 3169	- 0,00 1725	0,07 0529	0,14 7619	0,011 231	0,03 3768	- 0,083 408	0,735 670*	- 0,011 655
MSQ 16	- 0,169 204	0,09 1421	0,21 6857	- 0,06 9285	0,04 3480	0,30 3158	0,17 7275	0,109 524	0,30 8912	0,095 379	- 0,076 200	0,547 880*
MSQ 17	- 0,173 942	0,45 4915 *	0,18 4444	0,14 4181	0,00 8875	0,10 3766	0,44 9060 *	0,072 239	0,05 3970	- 0,107 837	- 0,060 492	0,182 386
MSQ 18	0,267 780	0,32 1457	0,45 0621 *	0,18 2288	- 0,01 9528	0,06 0431	0,29 7559	- 0,035 472	- 0,09 3571	0,048 292	- 0,164 996	- 0,122 257
обер MSQ 19	- 0,142 135	0,11 5466	0,04 9967	- 0,06 0583	- 0,07 9598	0,76 1934 *	0,10 0955	0,132 763	- 0,00 5673	- 0,128 729	- 0,033 928	- 0,056 213
MSQ 20	0,856 434*	0,05 1310	- 0,05 2479	0,13 3035	0,17 9630	- 0,08 5727	0,01 6923	- 0,111 036	- 0,03 8490	0,016 558	- 0,020 252	0,070 069
MSQ 21	0,270 439	0,10 7050	- 0,00 5978	0,10 4088	0,75 5245 *	- 0,04 6373	0,01 5035	- 0,064 025	0,04 0527	- 0,023 769	0,057 911	0,002 597
MSQ 22	0,281 090	0,16 2302	- 0,01 8819	0,78 6622 *	0,05 8457	- 0,06 3845	0,13 4409	- 0,109 751	0,01 2780	0,017 438	0,034 679	- 0,082 153
MSQ 23	0,379 917	0,03 2156	0,15 0516	0,17 2083	0,17 6679	- 0,13 5506	- 0,12 5083	- 0,683 762*	- 0,11 2169	0,076 333	0,034 478	- 0,147 871
MSQ 24	- 0,850 191*	0,01 9957	0,06 3912	- 0,04 6266	- 0,12 7479	0,14 5577	0,08 4424	0,077 454	0,15 3555	0,139 436	0,010 678	0,028 834
MSQ 25	- 0,210 180	0,17 5583	0,02 2346	0,10 8896	0,09 3069	0,06 8009	0,16 6322	0,101 128	0,70 1051 *	- 0,006 785	0,123 547	0,018 621
MSQ 26	0,003 658	0,83 6719 *	0,23 1820	0,13 2005	0,00 7595	0,12 2138	0,14 9030	0,051 171	0,07 6645	- 0,012 613	0,018 900	- 0,003 452
MSQ 27	- 0,358 417	- 0,00 8405	0,54 0478 *	0,04 0065	0,02 7531	0,15 7081	- 0,10 3590	0,084 187	0,10 0451	0,118 891	0,231 864	0,147 598
MSQ 28	0,051 663	0,21 3736	0,62 8996 *	0,04 9952	0,04 6400	0,06 8240	0,28 8664	- 0,057 733	0,00 7874	- 0,077 382	- 0,028 025	- 0,009 861
MSQ 29	- 0,041 153	0,23 7590	0,22 6764	0,04 1778	0,05 8445	0,07 5510	0,79 0689 *	0,022 028	0,11 8157	- 0,024 762	0,039 067	0,020 064
MSQ 30	0,605 833*	- 0,05 6971	0,19 3304	0,21 2082	0,10 2553	- 0,07 6702	- 0,01 6734	- 0,199 928	- 0,04 1948	0,326 109	- 0,077 095	- 0,259 406

Продовження табл. 3.3

оберн MSQ 31	- 0,250 031	0,14 5619	0,02 6879	0,01 2517	- 0,09 6080	0,71 3044 *	0,18 3937	0,129 198	0,15 2741	- 0,184 229	- 0,013 778	0,066 806
MSQ 32	0,766 761*	- 0,01 7282	- 0,05 4456	0,16 6191	0,17 1564	- 0,07 3496	- 0,09 4893	- 0,057 932	- 0,10 1424	0,296 639	- 0,003 805	- 0,075 347
MSQ 33	0,206 004	0,14 1640	- 0,06 9978	0,15 9029	0,66 3832 *	- 0,08 4531	0,02 4327	0,006 940	0,01 6493	0,311 686	- 0,065 939	- 0,138 185
MSQ 34	- 0,061 407	0,13 4963	- 0,13 8007	0,60 9629 *	0,01 7829	0,05 0308	- 0,09 3676	- 0,114 826	0,07 8963	0,086 099	0,021 446	0,288 077
MSQ 35	0,435 225*	0,01 0776	0,03 5385	0,12 0943	0,11 7888	- 0,16 6551	- 0,09 3121	- 0,718 479*	- 0,10 7813	0,118 181	0,077 948	- 0,081 500
MSQ 36	- 0,761 176*	- 0,05 1396	0,11 2027	- 0,02 8066	- 0,07 8733	0,21 5262	0,07 2274	0,039 514	0,26 6224	0,135 393	0,087 911	0,095 412
MSQ 37	- 0,308 656	0,10 1270	0,18 1473	- 0,06 7734	- 0,01 6837	0,21 6363	0,19 1191	0,042 027	0,69 8513 *	- 0,005 445	0,057 463	0,151 532
MSQ 38	0,082 483	0,78 6374 *	- 0,02 0413	0,08 8625	0,08 5482	0,05 9632	0,18 4970	- 0,025 989	0,13 4392	- 0,044 063	0,091 998	- 0,006 125
MSQ 39	- 0,180 120	- 0,00 0242	0,22 6843	0,03 4199	0,04 2287	0,04 6101	- 0,02 8783	0,018 228	0,06 5142	0,060 194	0,737 821*	0,084 240
MSQ 40	- 0,241 084	0,03 9349	0,53 6284 *	- 0,00 8358	0,08 8180	0,21 0121	0,26 4996	0,009 692	0,18 8017	0,000 333	0,144 983	0,198 438
MSQ 41	- 0,144 001	0,25 9799	0,10 9654	0,09 5129	0,00 3070	0,13 9469	0,80 3086 *	0,098 467	0,17 0312	0,019 468	0,039 892	0,012 506
MSQ 42	0,394 585	0,19 3762	0,37 0141	0,17 6941	- 0,06 3502	0,09 2052	0,40 9209 *	- 0,039 445	- 0,04 0072	0,291 058	- 0,053 183	- 0,196 243
MSQ 43	- 0,226 821	0,09 2332	0,10 9911	0,09 7694	- 0,06 1813	0,69 0010 *	0,12 6535	0,033 927	0,17 3548	0,126 794	0,130 898	0,207 116
MSQ 44	0,804 882*	0,03 8477	- 0,07 5798	0,09 5710	0,09 0064	- 0,17 7087	- 0,08 2217	- 0,100 435	0,04 3588	0,080 900	- 0,053 748	0,125 723
MSQ 45	0,231 942	0,11 2071	0,11 7477	0,12 5216	0,60 7581 *	- 0,15 2989	- 0,05 6237	- 0,023 449	- 0,06 4437	- 0,164 573	- 0,157 151	0,263 878
MSQ 46	0,249 905	0,05 5394	0,18 0500	0,72 8950 *	0,03 2699	0,00 0732	0,05 7833	- 0,080 108	- 0,14 5164	0,053 603	- 0,018 076	- 0,202 151

Продовження табл. 3.3

обер MSQ 47	0,349 154	- 0,00 8873	- 0,06 3815	0,15 2188	0,08 8567	- 0,13 4334	- 0,09 3897	- 0,544 483*	- 0,31 7976	0,012 180	0,032 633	- 0,136 636
MSQ 48	- 0,647 536*	0,11 3100	0,01 5915	0,03 0316	- 0,03 0828	0,14 6473	0,14 4425	0,217 557	0,30 6293	0,163 505	0,079 632	0,063 805
MSQ 49	- 0,439 533*	0,09 6113	- 0,01 7465	- 0,11 8031	- 0,11 5006	0,20 6295	0,08 8849	0,340 825	0,48 8466 *	- 0,035 964	0,156 723	0,214 252
MSQ 50	- 0,001 136	0,86 5168 *	0,07 4896	0,03 9279	0,10 0990	0,06 0902	0,12 4996	0,008 520	0,06 8440	0,034 330	0,157 477	0,002 056
MSQ 51	0,011 808	- 0,05 6004	0,53 3820 *	0,00 7842	- 0,10 6464	0,07 9387	0,23 2324	- 0,017 031	0,10 4193	- 0,191 537	0,329 710	0,156 032
MSQ 52	- 0,077 962	0,00 5038	0,22 0128	- 0,13 1166	- 0,10 8775	0,22 7800	0,15 6830	0,153 196	0,04 9377	0,066 614	0,199 686	0,633 351*
MSQ 53	- 0,105 726	0,19 9748	0,17 0041	0,02 1164	0,01 7379	0,16 0446	0,81 9939 *	0,040 317	0,13 5917	0,005 666	0,063 831	0,075 139
MSQ 54	0,586 062*	0,08 3883	0,16 2797	0,13 6288	0,05 1014	- 0,04 6503	- 0,03 3267	- 0,266 342	- 0,19 8051	0,260 070	0,030 346	- 0,271 413
MSQ 55	- 0,320 620	0,05 1210	0,12 4087	0,02 2805	- 0,05 5612	0,70 9775 *	0,13 4618	0,109 345	0,24 2027	- 0,002 878	0,151 509	0,166 533
MSQ 56	0,666 241*	- 0,01 9713	0,01 7215	0,22 9391	0,14 3998	- 0,09 9170	- 0,05 3733	- 0,211 480	- 0,12 3292	0,256 858	- 0,034 487	- 0,009 607
MSQ 57	0,133 381	0,03 4443	- 0,26 3215	0,11 7867	0,09 7434	- 0,11 2668	- 0,00 3591	- 0,100 573	- 0,00 4083	0,661 360*	- 0,058 772	0,196 451
MSQ 58	0,088 245	0,05 1417	0,06 2727	0,76 7095 *	0,11 7296	0,04 8187	0,01 9492	- 0,056 914	- 0,02 0930	0,106 734	0,010 044	- 0,016 247
оберн MSQ 59	0,100 455	- 0,10 0546	- 0,11 3969	- 0,00 6047	0,18 1102	- 0,07 0980	- 0,35 1228	- 0,489 442*	- 0,22 3048	- 0,073 028	- 0,104 455	- 0,228 293
MSQ 60	- 0,819 194*	- 0,01 2523	0,09 6604	- 0,02 4253	- 0,06 3581	0,15 3602	0,10 2430	0,138 214	0,16 7702	0,096 261	0,074 572	0,043 523
Expl.V ar	9,433 012	4,31 9797	2,77 0292	3,24 0318	2,41 3558	3,63 7967	3,84 8356	2,901 964	3,31 7856	1,444 059	1,676 433	1,885 912
Prp.To tl	0,157 217	0,07 1997	0,04 6172	0,05 4005	0,04 0226	0,06 0633	0,06 4139	0,048 366	0,05 5298	0,024 068	0,027 941	0,031 432

Примітка. * Позначено значення з найбільшим факторним навантаженням

Додаток Д
Таблиця власних значень (Eigenvalues)

Таблиця Д.1
Власні значення (Eigenvalues)

Eigenvalues (Spreadsheet10) Extraction: Principal components				
	Eigenvalue	% Total - variance	Cumulative - Eigenvalue	Cumulative - %
1	15,52158	25,86930	15,52158	25,86930
2	8,25430	13,75717	23,77588	39,62647
3	2,72660	4,54433	26,50248	44,17080
4	2,48385	4,13974	28,98632	48,31054
5	2,19260	3,65433	31,17892	51,96487
6	1,91797	3,19661	33,09689	55,16148
7	1,72141	2,86901	34,81830	58,03050
8	1,39755	2,32925	36,21585	60,35975
9	1,29603	2,16004	37,51188	62,51979
10	1,19759	1,99598	38,70947	64,51578
11	1,12602	1,87670	39,83549	66,39248
12	1,05404	1,75673	40,88952	68,14921

Додаток Е

Україномовний Багатовимірний опитувальник сексуальності В. Снелла

Інструкція. Перед Вами твердження, що стосуються різних аспектів вашої сексуальності. Оцініть кожне з них за шкалою від 1 до 5, в залежності від того наскільки характерно чи не характерно для вас це твердження. За можливості, відповідайте на запитання з урахуванням досвіду з останнім сексуальним партнером. Якщо у Вас ніколи не було сексуальних стосунків, оцініть твердження з позиції, як вам здається, що ви б відповіли, якби ці стосунки були. Тут немає правильних чи неправильних відповідей, тому намагайтеся відповідати щиро, довго не обдумуючи запитання. Відповідь «важко відповісти» обирайте в край неоднозначних твердженнях. Під час оцінки використовуйте таку шкалу:

- 1 – зовсім не характерно для мене
- 2 – більше ні, аніж так
- 3 – і так, і ні. Важко відповісти
- 4 – більше так, аніж ні
- 5 – це точно характерно мені

1. Як сексуальний (-а) партнер (-ка), я в собі впевнений (-а).
2. Я постійно думаю про секс.
3. Моя сексуальність - це те, за що в першу чергу відповідаю я.
4. Я добре розумію свої сексуальні переживання.
5. Мені важливо бути сексуально активним (-ою).
6. Я відчуваю тривогу, коли думаю про моє сексуальне життя.
7. Я можу впевнено та спокійно висловити свої сексуальні бажання.
8. Почуваюся пригнічено щодо сексуальної сфери мого життя.
9. Мій сексуальний досвід здебільшого визначається випадком.
10. Мені цікаво, що інші думають про сексуальну сферу мого життя.
11. Я боюся вступати в сексуальні стосунки з іншою людиною.

12. Я задоволений (-а) тим, як задовольняються мої сексуальні потреби
13. Я досить хороший (-а) сексуальний (-а) партнер (-ка).
14. Я думаю про секс більше, ніж про будь-що інше.
15. Сексуальні аспекти мого життя залежать від моїх дій.
16. Я добре усвідомлюю свої сексуальні бажання.
17. Мені важливо присвячувати час та зусилля сексу.
18. Мене турбують сексуальні аспекти мого життя.
19. Я не висловлюю напряду свої сексуальні вподобання.
20. Я розчарований (-на) якістю свого сексуального життя.
21. Більшість з того, що має вплив на моє сексуальне життя, трапляється випадково.
22. Мене турбує те, як інші оцінюють сексуальну сферу мого життя.
23. Я маю страх сексуальних стосунків.
24. Я задоволений (-на) своїми сексуальними стосунками.
25. У порівнянні з іншими, я кращий (-а) сексуальний (-а) партнер (-ка).
26. Я багато думаю про секс.
27. Я контролюю різні аспекти свого сексуального життя.
28. Я обдумую свої сексуальні переживання.
29. В мене є бажання бути сексуально активним (-ою).
30. Роздуми про сексуальні аспекти мого життя залишають чимало неприємних переживань .
31. Я досить пасивно висловлюю свої сексуальні бажання.
32. Я зневірений (-а) у власному сексуальному житті.
33. Удача - це головний чинник мого сексуального життя.
34. Я добре знаю, що думають інші про сексуальні аспекти мого життя.
35. Я боюся сексуальних стосунків .
36. Мої сексуальні стосунки відповідають моїм очікуванням.
37. Я позитивно оцінюю себе як сексуального (-у) партнера (-ку).
38. Я постійно думаю про те, як би зайнятися сексом.

39. Саме мої дії визначають різні аспекти мого сексуального життя.
40. Я уважний (-а) до змін у власних сексуальних бажаннях.
41. Для мене важливо бути сексуально активним (-ою).
42. Я хвилююся про сексуальну сферу свого життя.
43. У сексуальних стосунках я не соромлюся просити те, чого хочу.
44. Я нещасливий (-а) у сексуальних стосунках.
45. У сексуальному житті мені часом щастить, а часом не щастить.
46. Мене непокоїть, як інші сприймають мою сексуальність.
47. Я не боюся займатися сексом.
48. Порівняно з більшістю інших людей, мої сексуальні стосунки дуже добрі.
49. Під час сексуального контакту я почуваюся / почувався (-лася) б впевнено.
50. Я думаю про секс більшість часу.
51. Відчуваю відповідальність за власну сексуальність.
52. Я добре усвідомлюю свої сексуальні нахили.
53. Я прагну бути сексуально активним (-ою).
54. Я нервую, коли думаю про сексуальну сферу свого життя.
55. Коли мова йде про секс, я можу попросити про те, чого хочу.
56. Мені сумно, коли думаю про свій сексуальний досвід.
57. Думаю, що моє сексуальне життя вже визначене долею.
58. Я враховую те, що інші думають про сексуальні аспекти мого життя.
59. Мені не страшно бути / стати сексуально активним (-ою).
60. Я задоволений (-на) своїм сексуальним життям.
61. Я відповів (-ла) на вищеперераховані питання на основі:
 - (А) Актуальних сексуальних стосунків
 - (В) Минулих сексуальних стосунків
 - (С) Уявних сексуальних стосунків

Додаток Ж
The Multidimensional Sexuality Questionnaire W. Snell

1. I am confident about myself as a sexual partner.
2. I think about sex all the time.
3. My sexuality is something that I am largely responsible for.
4. I am very aware of my sexual feelings.
5. I am very motivated to be sexually active.
6. I feel anxious when I think about the sexual aspects of my life.
7. I am very assertive about the sexual aspects of my life.
8. I am depressed about the sexual aspects of my life.
9. The sexual aspects of my life are determined mostly by chance happenings.
10. I sometimes wonder what others think of the sexual aspects of my life.
11. I am somewhat afraid of becoming sexually involved with another person.
12. I am very satisfied with the way my sexual needs are currently being met.
13. I am a pretty good sexual partner.
14. I think about sex more than anything else.
15. The sexual aspects of my life are determined in large part by my own behavior.
16. I am very aware of my sexual motivations.
17. I am strongly motivated to devote time and effort to sex.
18. I am worried about the sexual aspects of my life.
19. I am not very direct about voicing my sexual preferences.
20. I am disappointed about the quality of my sex life.
21. Most things that affect the sexual aspects of my life happen to me by accident.
22. I am very concerned with how others evaluate the sexual aspects of my life.
23. I sometimes have a fear of sexual relationships.
24. I am very satisfied with my sexual relationship.
25. I am better at sex than most other people.
26. I tend to be preoccupied with sex.

27. I am in control of the sexual aspects of my life.
28. I tend to think about my sexual feelings.
29. I have a strong desire to be sexually active.
30. Thinking about the sexual aspects of my life leaves me with an uneasy feeling.
31. I am somewhat passive about expressing my sexual desires.
32. I feel discouraged about my sex life.
33. Luck plays a big part in influencing the sexual aspects of my life.
34. I'm very aware of what others think of the sexual aspects of my life.
35. I sometimes am fearful of sexual activity.
36. My sexual relationship meets my original expectations.
37. I would rate myself pretty favorably as a sexual partner.
38. I'm constantly thinking about having sex.
39. The main thing which affects the sexual aspects of my life is what I myself do.
40. I'm very alert to changes in my sexual desires.
41. It's really important to me that I involve myself in sexual activity.
42. I usually worry about the sexual aspects of my life.
43. I do not hesitate to ask for what I want in a sexual relationship.
44. I feel unhappy about my sexual relationships.
45. The sexual aspects of my life are largely a matter of (good or bad) fortune.
46. I'm concerned about how the sexual aspect of my life appears to others.
47. I don't have very much fear about engaging in sex.
48. My sexual relationship is very good compared to most.
49. I would be very confident in a sexual encounter.
50. I think about sex the majority of the time.
51. My sexuality is something that I myself am in charge of.
52. I am very aware of my sexual tendencies.
53. I strive to keep myself sexually active,
54. I feel nervous when I think about the sexual aspects of my life.
55. When it comes to sex, I usually ask for what I want.

56. I feel sad when I think about my sexual experiences.

57. The sexual aspects of my life are a matter of fate (destiny).

58. I'm concerned about what other people think of the sexual aspects of my life.

59. I'm not very afraid of becoming sexually active.

60. I am very satisfied with the sexual aspects of my life.

61. I responded to the above items based on:

(A) A current sexual relationship

(B) A past sexual relationship.

(C) An imagined sexual relationship.

Додаток 3

Тест на Визначення рівня самоактуалізації особистості (САМОАЛ), шкала Саморозуміння

4. А) Мені буває важко зрозуміти свої почуття.
Б) Я завжди можу зрозуміти свої почуття.
13. А) Я прагну до досягнення внутрішньої гармонії.
Б) Стан внутрішньої гармонії майже недосяжний.
20. А) Коли я подобаюсь собі, мені здається, що я подобаюсь і оточуючим.
Б) Навіть коли я собі подобаюсь, я розумію, що є люди, яким я неприємний.
30. А) Я добре знаю, які почуття я здатен відчувати, а які – ні.
Б) Я ще не зрозумів до кінця, які почуття я здатен відчувати.
31. А) Я відчуваю докори сумління, якщо серджусь на тих, кого люблю.
Б) Я не відчуваю докорів сумління, якщо серджусь на тих, кого люблю.
38. А) Інколи я боюся виглядати занадто ніжним.
Б) Я ніколи не боюся проявляти свою ніжність.
47. А) Я легко мирюся зі своїми слабкостями.
Б) Змиритися зі своїми слабкостями мені нелегко.
66. А) Я намагаюся уникати засмучення.
Б) Я роблю те, що вважаю за потрібне, незважаючи на можливі засмучення.
79. А) Якщо я роблю щось винятково для себе, мені буває ніяково.
Б) Я не відчуваю ніяковості в такій ситуації.
93. А) Я приймаю наявність протиріч в самому собі.
Б) Внутрішні протиріччя знижують мою самооцінку.

Додаток II

Опитувальник OQ-45.2, шкала Міжособистісних взаємин

1. У мене добрі стосунки з іншими
7. Я почуваюсь нещасливим/-ою у шлюбi/ у романтичних стосунках
16. Я стурбований/-а проблемами в сім'ї
17. Мене не задовольняє моє сексуальне життя
18. Я почуваюся самотнім/-ою
19. Я часто сперечаюся з іншими
20. Я почуваюся коханим/-ою і бажаним/-ою
26. Мене дратують люди, які критикують те, що я випиваю чи вживаю наркотики (Якщо це вас не стосується, відзначте «ніколи»)
30. У мене є проблеми у стосунках з друзями та близькими знайомими
37. Я задоволений/-а своїми романтичними стосунками
43. Я задоволений/-а своїми стосунками з іншими

Додаток К

Методика діагностики тілесного локусу контролю (ТЛК) Т. Хомуленко

Таблиця Е.1.

Методика діагностики тілесного локусу контролю (ТЛК) Т. Хомуленко

1.	Здоров'я – це хороша спадковість і турбота батьків	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Здоров'я – це плід зусиль людини і її способу життя
2.	Відчуття власної краси залежить від самої людини	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Людина відчуває себе красивою, коли їй про це кажуть
3.	Якщо не привчили з дитинства займатися спортом, тоді людина і не буде цим займатися	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	У будь-якому віці можна почати займатися спортом було б бажання
4.	Краса з віком в'яне	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Активна особистість може бути красивою в будь-якому віці
5.	Увага до власних відчуттів під час сексу дає можливість отримати більше насолоди	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Увага за перебігом моїх відчуттів під час сексу – справа партнера
6.	Кількість їжі і харчовий режим людина має контролювати для забезпечення власного здоров'я	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Коли і скільки людина їсть залежить від зовнішніх обставин
7.	Питання сексу важлива сфера знань, яка впливає на повноцінне функціонування людини	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Обізнаність у питаннях сексу має бути лише у спеціалістів- сексологів
8.	Хворий не може вплинути на перебіг хвороби	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Завжди частина відповідальності за перебіг хвороби покладена на хворого.
9.	Більшість людей займається спортом за компанію	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Людина сама приймає рішення чи займатися їй спортом
10.	Приваблива зовнішність може бути результатом власних зусиль	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Приваблива зовнішність – вроджена особливість людини

Продовження табл. Е.1

11.	Задоволеність у сексі – справа випадку	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Задоволеність у сексі – справа активного взаєморозуміння партнерів
12.	Значення якісного харчування для людини перебільшують	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Якісне харчування обов'язок кожного, хто турбується про власний організм
13.	Зусилля хворого та його намір одужати – запорука подолання хвороби	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Хороший лікар і якісні ліки вилікують хворого навіть тоді, коли він не має бажання видужати
14.	Власну сексуальну привабливість можна контролювати	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Сексуальна привабливість – природна властивість людини
15.	Люди займаються спортом для задоволення власної потреби у фізичній активності	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Люди займаються спортом тому, що це модно
16.	Краса не залежить від способу життя	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Краса є результат певного способу життя
17.	Харчова поведінка є сферою активності, яка майже не піддається особистому контролю і залежить від звичок і оточення	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Харчова поведінка є сферою активності людини, яка піддається власному контролю та вдосконаленню
18.	Доклавши зусиль людина з часом може стати здоровішою	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	З часом людина втрачає здоров'я – це закон природи
19.	Гармонійність рухів, спритність дій та стрункність статури є результатом фізичної активності і занять спортом	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Гармонійність рухів, спритність дій та стрункність статури є вродженими особливостями людини
20.	Контроль у харчуванні дає можливість поєднати якість їжі з відчуттям насолоди	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	Здорова їжа несмачна

Додаток Л
Шкала PHQ-9

Таблиця Ж.1.
Шкала PHQ-9

PHQ-9	Протягом останніх двох тижнів (або протягом іншого узгодженого проміжку часу) як часто вас турбували будь-які з наступних проблем?	ніколи	кілька днів	більше половини часу	майже щодня
1.	Зниження інтересу чи відчуття задоволення від виконання справ	0	1	2	3
2.	Поганий настрій, пригнічення чи безнадія	0	1	2	3
3.	Труднощі з засинанням, поверхневий сон або, навпаки, надмірна сонливість	0	1	2	3
4.	Відчуття втоми або зниження енергії	0	1	2	3
5.	Поганий апетит або переїдання	0	1	2	3
6.	Негативне відчуття щодо себе — що ви невдаха або, що ви підвели себе чи свою родину	0	1	2	3
7.	Труднощі з концентрацією уваги, наприклад, під час читання газети чи перегляду телевізора	0	1	2	3
8.	Сповільненість рухів та мовлення, помітна навіть для оточуючих. Або навпаки, надмірна і непритаманна вам метушливість та активність.	0	1	2	3
9.	Думки, що було б краще, якби ви померли або думки про те, щоб заподіяти собі шкоду	0	1	2	3
	PHQ-9 загальна кількість балів =				

Додаток М
Шкала GAD-7

Таблиця 3.1.
GAD-7

GAD-7	Протягом останніх двох тижнів (або протягом іншого узгодженого проміжку часу) як часто вас турбували будь-які з наступних проблем?	ніколи	кілька днів	більше половини часу	майже щодня
1.	Роздратованість, хвилювання або відчуття, що ви «на межі»	0	1	2	3
2.	Постійне хвилювання, «переживання», яке ви не в змозі зупинити або контролювати	0	1	2	3
3.	Надмірні переживання за різні справи	0	1	2	3
4.	Важко розслабитись	0	1	2	3
5.	Ви настільки неспокійні, що навіть важко сидіти на одному місці	0	1	2	3
6.	Підвищена дратівливість	0	1	2	3
7.	Страх, ніби має статись щось жахливе	0	1	2	3
	GAD-7 загальна кількість балів=				

Додаток Н

Методика на визначення рівня задоволеності життям Е. Дінера

- 1 Зовсім не погоджуюсь
- 2 Не погоджуюсь
- 3 Більше не погоджуюсь, ніж погоджуюсь
- 4 Ні те, ні інше
- 5 Частково погоджуюсь
- 6 Погоджуюсь
- 7 Повністю погоджуюсь

Таблиця И.1.
Методика на визначення задоволеності життям Е. Дінера

У більшості випадків моє життя близьке до мого ідеалу	1	2	3	4	5	6	7
Умови мого життя прекрасні	1	2	3	4	5	6	7
Я задоволений своїм життям	1	2	3	4	5	6	7
До сих пір, в основному, я отримував все, чого хотів у житті	1	2	3	4	5	6	7
Якби я міг прожити життя знову, я би не змінив у ньому практично нічого	1	2	3	4	5	6	7

Додаток П
Опитувальник компонентів асертивності (ТОКАС) Н. Подоляк,
шкала Поведінковий аспект асертивності

1. Я здатний управляти своїм життям.
2. Я легко починаю, підтримую і закінчую розмову.
3. На групових фото я завжди знаходжуся ззаду або збоку.
4. Мені важко сказати «Ні».
5. Я легко вказую на помилки іншої людини.
6. Відкрито виявляти свої почуття - не для мене.
7. Мені часто доводиться підлаштовуватися під інших людей.
8. Мої думки менш важливі, ніж думки інших людей.
9. Я завжди захищаю свої особисті права, навіть якщо це неприйнятно для іншої людини.
10. Коли мені погрожують, я атакую.
11. Я люблю сидіти в останніх рядах.
12. Я легко висловлюю свої бажання.
13. Прагну здійснювати сильний вплив на діяльність інших.
14. Коли мені докоряють, я захищаюся.
15. Я завжди виконую свої обіцянки.